Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 28ης Μαΐου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Σύμβαση του Aarhus – Οδηγία 2011/92/ΕΕ – Εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων έργων στο περιβάλλον – Συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων – Πλημμέλειες της διαδικασίας αδειοδότησης έργου – Πρόσβαση στη δικαιοσύνη – Περιορισμοί που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο – Οδηγία 2000/60/ΕΚ – Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των υδάτων – Υποβάθμιση συστήματος υπογείων υδάτων – Τρόπος αξιολόγησης – Δικαίωμα των ιδιωτών στη λήψη μέτρων για την πρόληψη της μόλυνσης – Ενεργητική νομιμοποίηση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων»

Στην υπόθεση C-535/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, Γερμανία) με απόφαση της 25ης Απριλίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Αυγούστου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

IL,

JK,

KJ,

LI,

NG,

MH,

OF,

PE,

RC και SB, ως κληρονόμοι της QD,

TA,

UZ,

VY,

WX

κατά

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Land Nordrhein-Westfalen,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, M. Safjan, L. Bay Larsen και C. Toader, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Hogan

γραμματέας: M. Krausenböck, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Σεπτεμβρίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– οι IL, JK, KJ, LI, NG, MH, OF, PE, RC και SB, TA, UZ, VY, WX, εκπροσωπούμενοι από τους R. Nebelsieck, J. Mittelstein και K. Fock, Rechtsanwälte,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους E. Manhaeve και M. Noll-Ehlers,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Νοεμβρίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6 και του άρθρου 11, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ 2012, L 26, σ. 1), και του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημεία i έως iii, και στοιχείο β', σημείο i, της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ 2000, L 327, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ ιδιωτών και του Land Nordrhein-Westfalen (ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας – Βεστφαλίας, Γερμανία) σχετικά με την από 27 Σεπτεμβρίου 2016 απόφαση των Bezirksregierung Detmold (αρχών της περιφέρειας Detmold, Γερμανία) με την οποία εγκρίθηκε το σχέδιο κατασκευής τμήματος αυτοκινητοδρόμου μήκους περίπου 3,7 χιλιομέτρων.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

3 Η Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, η οποία υπογράφηκε στο Aarhus στις 25 Ιουνίου 1998 και εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005 (ΕΕ 2005, L 124, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση του Aarhus), ορίζει στο άρθρο 9, παράγραφος 3, τα εξής:

«[…] κάθε μέρος εξασφαλίζει ότι, σε περίπτωση που πληροί τα τυχόν κριτήρια που καθορίζονται στο εθνικό του δίκαιο, το κοινό διαθέτει πρόσβαση σε διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, προκειμένου να προσβάλει πράξεις και παραλείψεις από ιδιώτες και δημόσιες αρχές, οι οποίες συνιστούν παράβαση διατάξεων του εθνικού του δικαίου σχετικά με το περιβάλλον.»

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2011/92

4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 7 και 19 έως 21 της οδηγίας 2011/92 έχουν ως εξής:

«(7) Η χορήγηση αδείας για δημόσια και ιδιωτικά έργα που μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον θα πρέπει να γίνεται μόνο μετά από εκτίμηση των σημαντικών επιπτώσεων που ενδέχεται να έχουν αυτά τα έργα στο περιβάλλον. Η εν λόγω εκτίμηση θα πρέπει να γίνεται με βάση τις κατάλληλες πληροφορίες που παρέχει ο κύριος του έργου και να συμπληρώνεται από τις αρχές, καθώς και το κοινό που μπορεί ενδεχομένως να αφορά το έργο.

[…]

(19) Μεταξύ των στόχων της σύμβασης του Aarhus περιλαμβάνεται η κατοχύρωση των δικαιωμάτων συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα, προκειμένου να συμβάλλει στην προστασία του δικαιώματος διαβίωσης σε περιβάλλον κατάλληλο για την προσωπική υγεία και ευημερία.

(20) Το άρθρο 6 της σύμβασης του Aarhus προβλέπει τη συμμετοχή του κοινού σε αποφάσεις που αφορούν τις ειδικές δραστηριότητες που αναφέρονται στο παράρτημα Ι και δραστηριότητες που δεν αναφέρονται σε αυτό, ενδέχεται όμως να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

(21) Το άρθρο 9, παράγραφοι 2 και 4, της σύμβασης του Aarhus προβλέπει την πρόσβαση σε δικαστικές ή άλλες διαδικασίες για την αμφισβήτηση της ουσιαστικής ή διαδικαστικής νομιμότητας αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 6 της σύμβασης αυτής σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού.»

5 Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία αφορά την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον των σχεδίων δημόσιων και ιδιωτικών έργων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

2. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) “έργο”:

– η υλοποίηση κατασκευαστικών εργασιών ή άλλων εγκαταστάσεων ή τεχνικών κατασκευών,

– άλλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον ή το τοπίο, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι επεμβάσεις που αφορούν την εκμετάλλευση των πόρων του εδάφους·

β) “κύριος του έργου”: είτε ο υποβάλλων αίτηση για άδεια που αφορά σχέδιο ιδιωτικού έργου, είτε η δημόσια αρχή που αναλαμβάνει την πρωτοβουλία για ένα σχέδιο έργου·

γ) “άδεια”: απόφαση της ή των αρμόδιων αρχών που δίνει το δικαίωμα στον κύριο του έργου να πραγματοποιήσει το έργο·

δ) “κοινό”: ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα καθώς και, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, οι ενώσεις, οι οργανώσεις και οι ομάδες αυτών·

ε) “ενδιαφερόμενο κοινό”: το κοινό το οποίο θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2. Για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος και ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις οι οποίες καθορίζονται από την οικεία εθνική νομοθεσία, θεωρούνται ότι έχουν συμφέροντα που διακυβεύονται·

στ) “αρμόδια (-ες) αρχή (-ες)”: οι αρχές που ορίζουν τα κράτη μέλη για την εκπλήρωση των καθηκόντων που απορρέουν από την παρούσα οδηγία».

6 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων εντοπίζει, περιγράφει και αξιολογεί δεόντως, υπό το πρίσμα κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης και σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 12, τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις ενός έργου:

α) στον άνθρωπο, στην πανίδα και στη χλωρίδα·

β) στο έδαφος, στα ύδατα, στον αέρα, στο κλίμα και στο τοπίο·

γ) στα υλικά αγαθά και στην πολιτιστική κληρονομιά·

δ) στην αλληλεπίδραση μεταξύ των παραγόντων που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) και γ).»

7 Το άρθρο 5 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Στην περίπτωση των έργων που, κατ’ εφαρμογή του άρθρου 4, πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με το παρόν άρθρο και τα άρθρα 6 έως 10, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι ο κύριος του έργου παρέχει, υπό την κατάλληλη μορφή, τις πληροφορίες που καθορίζονται στο παράρτημα IV στο μέτρο που:

α) τα κράτη μέλη κρίνουν ότι οι πληροφορίες αυτές ενδιαφέρουν ένα δεδομένο στάδιο της διαδικασίας χορήγησης αδείας και τα ειδικά χαρακτηριστικά ενός έργου ή τύπου έργου και των στοιχείων περιβάλλοντος που ενδέχεται να επηρεασθούν·

β) τα κράτη μέλη κρίνουν ότι δύναται ευλόγως να απαιτηθεί από τον κύριο του έργου να συλλέξει τα εν λόγω στοιχεία, λαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, υπόψη τις υπάρχουσες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να διασφαλίζεται ότι αν το ζητήσει ο κύριος του έργου πριν υποβάλει αίτηση για άδεια, η αρμόδια αρχή γνωμοδοτεί ως προς το ποιες πληροφορίες πρέπει να παράσχει ο κύριος του έργου, σύμφωνα με την παράγραφο 1. Η αρμόδια αρχή ζητά τη γνώμη του κυρίου του έργου και των αρχών που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1, πριν γνωμοδοτήσει. Το γεγονός ότι η αρχή έχει ήδη γνωμοδοτήσει σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, δεν την εμποδίζει να απαιτήσει μεταγενέστερα από τον κύριο του έργου να υποβάλει και περαιτέρω πληροφορίες.

Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τις αρμόδιες αρχές να δώσουν γνώμη, ακόμα και αν ο κύριος του έργου δεν το ζητά.

3. Οι πληροφορίες τις οποίες παρέχει ο κύριος του έργου σύμφωνα με την παράγραφο 1 περιλαμβάνουν τουλάχιστον:

α) τη θέση, τον σχεδιασμό και το μέγεθος του έργου·

β) περιγραφή των μέτρων που προβλέπονται προκειμένου να αποφευχθούν, να μειωθούν και, ει δυνατόν, να επανορθωθούν σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις·

γ) τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των κυριότερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου·

δ) σύνοψη των κύριων εναλλακτικών λύσεων που μελετά ο κύριος του έργου και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής του, λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων στο περιβάλλον·

ε) μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως δ).

4. Εφόσον είναι αναγκαίο, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι όλες οι αρχές που κατέχουν σχετικές πληροφορίες, με ειδική μνεία του άρθρου 3, τις θέτουν στη διάθεση του κυρίου του έργου.»

8 Το άρθρο 6 της οδηγίας 2011/92 έχει ως εξής:

«[…]

2. Το κοινό ενημερώνεται έγκαιρα, με ανακοινώσεις ή με άλλα πρόσφορα μέσα, όπως τα ηλεκτρονικά μέσα όπου αυτά είναι διαθέσιμα, για τα ακόλουθα ζητήματα σε αρχικό στάδιο των διαδικασιών λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 2 και, το αργότερο, μόλις καταστεί ευλόγως δυνατή η παροχή πληροφοριών:

α) την αίτηση για συναίνεση ανάπτυξης·

β) το γεγονός ότι το σχέδιο υπόκειται σε διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και, ανάλογα με την περίπτωση, το γεγονός ότι έχει εφαρμογή το άρθρο 7·

γ) λεπτομέρειες σχετικά με τις αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για τη λήψη της απόφασης, τις αρχές από τις οποίες μπορούν να παρασχεθούν σχετικές πληροφορίες, και τις αρχές προς τις οποίες μπορούν να υποβληθούν παρατηρήσεις ή ερωτήματα καθώς και λεπτομέρειες του χρονοδιαγράμματος για τη διαβίβαση των παρατηρήσεων ή των ερωτημάτων·

δ) τη φύση των πιθανών αποφάσεων ή, στην περίπτωση που υφίσταται, το σχέδιο απόφασης·

ε) ένδειξη του κατά πόσον είναι διαθέσιμες οι πληροφορίες που συλλέγονται σύμφωνα με το άρθρο 5·

στ) ένδειξη του χρονοδιαγράμματος και του τόπου παροχής των σχετικών πληροφοριών καθώς και των μέσων με τα οποία οι εν λόγω πληροφορίες καθίστανται διαθέσιμες·

ζ) λεπτομέρειες όσον αφορά τις ρυθμίσεις περί της συμμετοχής του κοινού κατά την παράγραφο 5 του παρόντος άρθρου.

3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σε εύλογο χρονικό διάστημα, τίθενται στη διάθεση του ενδιαφερόμενου κοινού τα ακόλουθα:

α) κάθε πληροφορία που συλλέγεται σύμφωνα με το άρθρο 5·

β) σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, οι κύριες εκθέσεις και συμβουλές που παρέχονται στην αρμόδια αρχή ή αρχές κατά το χρόνο που το ενδιαφερόμενο κοινό ενημερώνεται σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου·

γ) σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2003, για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες [και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2003, L 41, σ. 26)], πληροφορίες, πλην εκείνων οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, και έχουν σχέση με την απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 8 της παρούσας οδηγίας και οι οποίες καθίστανται διαθέσιμες μόνο αφού έχει ενημερωθεί το ενδιαφερόμενο κοινό σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου.

4. Στο ενδιαφερόμενο κοινό παρέχονται έγκαιρα και πραγματικά δυνατότητες να συμμετάσχει στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2 και, για τον σκοπό αυτό, έχει το δικαίωμα να διατυπώνει παρατηρήσεις και γνώμες, όταν όλες οι επιλογές είναι ακόμη δυνατές, στην αρμόδια αρχή ή αρχές πριν από τη λήψη της απόφασης για τη συναίνεση ανάπτυξης.

5. Οι αναλυτικές ρυθμίσεις για να ενημερώνεται το κοινό, παραδείγματος χάριν, με τοιχοκόλληση σε ορισμένη ακτίνα ή δημοσίευση στις τοπικές εφημερίδες και για τη διαβούλευση με το ενδιαφερόμενο κοινό, παραδείγματος χάριν, με την υποβολή γραπτών προτάσεων ή τη διενέργεια δημοσκοπήσεων, καθορίζονται από τα κράτη μέλη.

6. Για καθένα από τα διαφορετικά στάδια, προβλέπονται εύλογα χρονικά πλαίσια, τα οποία παρέχουν επαρκή χρονικά διαστήματα για την ενημέρωση του κοινού καθώς και για την προετοιμασία και την αποτελεσματική συμμετοχή του ενδιαφερομένου κοινού στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου.»

9 Το άρθρο 11, παράγραφοι 1 έως 3, της ανωτέρω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σύμφωνα με τ[ην] εθνική έννομη τάξη τους, το ενδιαφερόμενο κοινό:

α) που έχει επαρκές συμφέρον, ή εναλλακτικά·

β) που υποστηρίζει ότι επέρχεται προσβολή δικαιώματος, εάν αυτό απαιτείται ως προϋπόθεση από το διοικητικό δικονομικό δίκαιο ενός κράτους μέλους,

έχει πρόσβαση σε μια διαδικασία εξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου συσταθέντος νομοθετικώς, προκειμένου να αμφισβητήσει την ουσιαστική ή τη διαδικαστική νομιμότητα αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που εμπίπτουν στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας περί συμμετοχής του κοινού.

2. Τα κράτη μέλη καθορίζουν σε ποια φάση είναι δυνατόν να προσβάλλονται αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις.

3. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τι αποτελεί επαρκές συμφέρον και τι προσβολή δικαιώματος, με σταθερό γνώμονα να παρέχεται στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Προς τούτο, το συμφέρον κάθε μη κυβερνητικής οργάνωσης που πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 1 παράγραφος 2, θεωρείται επαρκές για τους σκοπούς του στοιχείου α) της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου. Οι οργανώσεις αυτές θεωρείται επίσης ότι έχουν δικαιώματα που μπορούν να προσβληθούν, για τους σκοπούς του στοιχείου β) της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.»

10 Το παράρτημα IV της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Πληροφορίες που μνημονεύονται στο άρθρο 5, παράγραφος 1», προβλέπει στο σημείο 4 τα εξής:

«Περιγραφή των σημαντικών επιπτώσεων που το προτεινόμενο έργο ενδέχεται να δημιουργήσει στο περιβάλλον από:

α) την ίδια την ύπαρξη του όλου έργου·

β) τη χρήση των φυσικών πόρων·

γ) την εκπομπή ρυπαντών, τη δημιουργία οχλήσεων και τη διάθεση των αποβλήτων.»

11 Σε υποσημείωση του σημείου 4, διευκρινίζεται ότι «[α]υτή η περιγραφή θα πρέπει να αφορά τις άμεσες και, ενδεχομένως, τις έμμεσες, τις δευτερεύουσες, τις σωρευτικές, τις βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες, τις μόνιμες και προσωρινές, τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις του έργου».

Η οδηγία 2006/118/ΕΚ

12 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/118/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση (ΕΕ 2006, L 372, σ. 19), προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της αξιολόγησης της χημικής κατάστασης ενός συστήματος υπόγειων υδάτων ή μιας ομάδας συστημάτων υπόγειων υδάτων σύμφωνα με το σημείο 2.3 του Παραρτήματος V της οδηγίας [2000/60], τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν τα ακόλουθα κριτήρια:

α) ποιοτικά πρότυπα υπόγειων υδάτων, όπως εμφαίνονται στο Παράρτημα I,

β) ανώτερες αποδεκτές τιμές που ορίζονται από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τη διαδικασία του Μέρους Α, του Παραρτήματος II, για τους ρύπους, τις ομάδες ρύπων και τους δείκτες ρύπανσης οι οποίοι, εντός του εδάφους κράτους μέλους, έχει διαπιστωθεί ότι συμβάλλουν στο χαρακτηρισμό των συστημάτων ή ομάδων συστημάτων υπόγειων υδάτων ως απειλουμένων, λαμβάνοντας υπόψη τουλάχιστον τον κατάλογο του Μέρους Β, του Παραρτήματος II.

Οι ανώτερες αποδεκτές τιμές που ισχύουν για την καλή χημική κατάσταση βασίζονται στην προστασία του συστήματος υπογείων υδάτων, σύμφωνα με τα σημεία 1), 2) και 3), του Μέρους Α, του Παραρτήματος II, λαμβάνοντας ιδιαιτέρως υπόψη την επίπτωσή του, και την αλληλεπίδραση μεταξύ

τους, στα σχετιζόμενα επιφανειακά ύδατα και τα χερσαία οικοσυστήματα και τους υγροτόπους που εξαρτώνται άμεσα από αυτό· σε αυτές συνεκτιμώνται, μεταξύ άλλων, η τοξικολογική για τον άνθρωπο τεχνογνωσία και η οικοτοξικολογική τεχνογνωσία.»

13 Το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν τη διαδικασία που περιγράφεται στην παράγραφο 2 για την αξιολόγηση της χημικής κατάστασης ενός συστήματος υπόγειων υδάτων. Εφόσον ενδείκνυται, τα κράτη μέλη μπορούν να ομαδοποιούν συστήματα υπόγειων υδάτων σύμφωνα με το Παράρτημα V της οδηγίας [2000/60], όταν εφαρμόζουν την εν λόγω διαδικασία.

2. Ένα σύστημα ή μια ομάδα συστημάτων υπόγειων υδάτων θεωρείται καλής χημικής κατάστασης εάν:

α) η σχετική παρακολούθηση καταδεικνύει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του Πίνακα 2.3.2, του Παραρτήματος V, της οδηγίας [2000/60]· ή

β) δεν παρατηρείται, σε κανένα σημείο ελέγχου του εν λόγω συστήματος ή ομάδας συστημάτων υπογείων υδάτων, υπέρβαση των τιμών των ποιοτικών προτύπων για τα υπόγεια ύδατα που παρατίθενται στο Παράρτημα I και των σχετικών ανώτερων αποδεκτών τιμών που καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 3 και το Παράρτημα II, ή

γ) παρατηρείται υπέρβαση των τιμών των προτύπων για τα υπόγεια ύδατα σε ένα ή περισσότερα σημεία ελέγχου, όμως από ενδεδειγμένη έρευνα σύμφωνα με το Παράρτημα III επιβεβαιώνεται ότι:
   (i) με βάση την αξιολόγηση της παραγράφου 3 του Παραρτήματος III, οι συγκεντρώσεις ρύπων που υπερβαίνουν τα ποιοτικά πρότυπα υπόγειων υδάτων ή τις ανώτερες αποδεκτές τιμές δεν εκτιμάται ότι συνιστούν σημαντικό περιβαλλοντικό κίνδυνο, λαμβάνοντας υπόψη, ανάλογα με την περίπτωση, την έκταση του συστήματος υπόγειων υδάτων που έχει επηρεασθεί,
   (ii) πληρούνται οι λοιποί όροι για την καλή χημική κατάσταση των υπόγειων υδάτων που καθορίζονται στον Πίνακα 2.3.2, του Παραρτήματος V, της οδηγίας [2000/60], σύμφωνα με την παράγραφο 4, του Παραρτήματος III, της παρούσας οδηγίας,
   (iii) για συστήματα υπογείων υδάτων που καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [2000/60], τηρούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 7, παράγραφος 3, της ανωτέρω οδηγίας, σύμφωνα με την παράγραφο 4, του Παραρτήματος III, της παρούσας οδηγίας,
   (iv) η ρύπανση δεν έχει υπονομεύσει σημαντικά τη δυνατότητα του συστήματος υπογείων υδάτων ή κάποιου από τα συστήματα της ομάδας υπόγειων υδάτων να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο.

3. Η επιλογή των τόπων παρακολούθησης των υπόγειων υδάτων πρέπει να πληροί τις απαιτήσεις του Τμήματος 2.4, του Παραρτήματος V, της οδηγίας [2000/60], έτσι ώστε να παρέχει τη δυνατότητα επισταμένης και συστηματικής επισκόπησης της χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων και να οδηγεί στη συγκέντρωση αντιπροσωπευτικών δεδομένων.

4. Τα κράτη μέλη δημοσιεύουν σύνοψη της αξιολόγησης της χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών που απαιτούνται σύμφωνα με το άρθρο 13 της οδηγίας [2000/60].

Η σύνοψη αυτή, η οποία καταρτίζεται στο επίπεδο της περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού ή του τμήματος της περιοχής λεκάνης απορροής διεθνούς ποταμού που βρίσκεται στο έδαφος ενός κράτους μέλους, περιλαμβάνει επίσης εξήγηση του τρόπου με τον οποίον οι υπερβάσεις των ποιοτικών προτύπων για τα υπόγεια ύδατα ή των ανώτερων αποδεκτών τιμών στα επιμέρους σημεία λαμβάνονται υπόψη στην τελική αξιολόγηση.

5. Εάν ένα σύστημα υπόγειων υδάτων ταξινομείται ως ευρισκόμενο σε καλή χημική κατάσταση σύμφωνα με την παράγραφο 2, στοιχείο γ), τα κράτη μέλη, σύμφωνα με το άρθρο 11, της οδηγίας [2000/60], λαμβάνουν τα μέτρα που είναι αναγκαία, για να προστατευθούν τα υδατικά οικοσυστήματα, τα χερσαία οικοσυστήματα και οι ανθρώπινες χρήσεις των υπογείων υδάτων, τα οποία εξαρτώνται από το τμήμα του συστήματος υπογείων υδάτων που αντιπροσωπεύεται από το σημείο ή τα σημεία ελέγχου στα οποία έχει σημειωθεί υπέρβαση της τιμής του ποιοτικού ορίου υπόγειων υδάτων ή της ανώτερης αποδεκτής τιμής.»

Η οδηγία 2000/60

14 Κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 23 έως 26 και 37 της οδηγίας 2000/60:

«(23) Απαιτούνται κοινές αρχές για το συντονισμό των προσπαθειών των κρατών μελών για τη βελτίωση της προστασίας των κοινοτικών υδάτων από άποψη ποιότητας και ποσότητας, την προώθηση της βιώσιμη[ς] χρήσης του ύδατος, […], την προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων και των χερσαίων οικοσυστημάτων και υγρότοπων που εξαρτώνται άμεσα από αυτά και τη διασφάλιση και ανάπτυξη των δυνητικών χρήσεων των κοινοτικών υδάτων.

(24) Η καλή ποιότητα του ύδατος θα εξασφαλίσει την παροχή πόσιμου ύδατος στον πληθυσμό.

(25) Θα πρέπει να καθιερωθούν κοινοί ορισμοί για την κατάσταση των υδάτων από άποψη ποιότητας και, όπου εξυπηρετεί το στόχο της προστασίας του περιβάλλοντος, από άποψη ποσότητας. Θα πρέπει να ορισθούν περιβαλλοντικοί στόχοι για να εξασφαλίσουν ότι επιτυγχάνεται η καλή ποιότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων σε όλη την Κοινότητα και ότι αποφεύγεται η επιδείνωση της κατάστασης των υδάτων σε κοινοτικό επίπεδο.

(26) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτύχουν τουλάχιστον το στόχο της καλής κατάστασης των υδάτων με τον καθορισμό και την υλοποίηση των αναγκαίων μέτρων στο πλαίσιο ολοκληρωμένων προγραμμάτων μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη τις υπάρχουσες κοινοτικές απαιτήσεις. Θα πρέπει να διαφυλάσσεται η καλή κατάσταση των υδάτων όπου ήδη υπάρχει. Όσον αφορά τα υπόγεια ύδατα, εκτός από τις απαιτήσεις καλής κατάστασης, θα πρέπει να εντοπίζεται και να αναστρέφεται κάθε σημαντική και έμμονη ανοδική τάση συγκέντρωσης οιουδήποτε ρύπου.

[…]

(37) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να καθορίσουν τα ύδατα που χρησιμοποιούνται για τη λήψη πόσιμου ύδατος και να διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με την οδηγία 80/778/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1980, περί της ποιότητας του πόσιμου νερού [(ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 255)].»

15 Το άρθρο 1 της οδηγίας ορίζει τον σκοπό της ως εξής:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η θέσπιση πλαισίου για την προστασία των εσωτερικών επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων, το οποίο:

α) να αποτρέπει την περαιτέρω επιδείνωση, να προστατεύει και να βελτιώνει την κατάσταση των υδάτινων οικοσυστημάτων, καθώς και των αμέσως εξαρτώμενων από αυτά χερσαίων οικοσυστημάτων και υγροτόπων σε ό,τι αφορά τις ανάγκες τους σε νερό·

β) να προωθεί τη βιώσιμη χρήση του νερού βάσει μακροπρόθεσμης προστασίας των διαθέσιμων υδάτινων πόρων·

[…]

δ) να διασφαλίζει την προοδευτική μείωση της ρύπανσης των υπογείων υδάτων και να αποτρέπει την περαιτέρω μόλυνσή τους και

[…]

και να συμβάλλει με αυτό τον τρόπο:

– στην εξασφάλιση επαρκούς παροχής επιφανειακού και υπόγειου νερού καλής ποιότητας που απαιτείται για τη βιώσιμη, ισόρροπη και δίκαιη χρήση ύδατος,

– σε σημαντική μείωση της ρύπανσης των υπογείων υδάτων,

– […]».

16 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας περιλαμβάνει στα σημεία 2, 12, 19, 20, 25, 28, 31 και 33 τους εξής ορισμούς:

«2) “Υπόγεια ύδατα”: το σύνολο των υδάτων που βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια του εδάφους στη ζώνη κορεσμού και σε άμεση επαφή με το έδαφος ή το υπέδαφος.

[…]

12) “Σύστημα υπόγειων υδάτων”: συγκεκριμένος όγκος υπόγειων υδάτων εντός ενός ή περισσότερων υδροφόρων οριζόντων.

[…]

19) “Κατάσταση υπόγειων υδάτων”: η συνολική έκφραση της κατάστασης υπογείου υδατικού συστήματος, που καθορίζεται από τις χαμηλότερες τιμές της ποσοτικής και της χημικής του κατάστασης.

20) “Καλή κατάσταση υπόγειων υδάτων”: η κατάσταση υπόγειου υδατικού συστήματος που χαρακτηρίζεται τουλάχιστον “καλή”, τόσο από ποσοτική όσο και από χημική άποψη.

[…]

25) “Καλή χημική κατάσταση υπόγειων υδάτων”: η χημική κατάσταση συστήματος υπόγειων υδάτων, η οποία πληροί όλους τους όρους του πίνακα 2.3.2 του παραρτήματος V.

[…]

28) “Καλή ποσοτική κατάσταση”: η κατάσταση που ορίζεται στον πίνακα 2.1.2 του παραρτήματος V.

[…]

31) “Ρύπος”: κάθε ουσία που εμπεριέχει τον κίνδυνο να προκαλέσει ρύπανση, ιδίως αυτές που απαριθμούνται στο παράρτημα VIII.

[…]

33) “Ρύπανση”: η, συνεπεία ανθρώπινων δραστηριοτήτων, άμεση ή έμμεση εισαγωγή, στον αέρα, το νερό ή το έδαφος, ουσιών ή θερμότητας που μπορούν να είναι επιζήμια για την υγεία του ανθρώπου ή για την ποιότητα των υδάτινων οικοσυστημάτων ή των χερσαίων οικοσυστημάτων

που εξαρτώνται άμεσα από υδατικά οικοσυστήματα, συντελούν στη φθορά υλικής ιδιοκτησίας, ή επηρεάζουν δυσμενώς ή παρεμβαίνουν σε λειτουργίες αναψυχής ή σε λοιπές νόμιμες χρήσεις του περιβάλλοντος».

17 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Προκειμένου να καταστούν λειτουργικά τα προγράμματα για τη λήψη μέτρων που καθορίζονται στα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού:

α) για τα επιφανειακά ύδατα
   i) τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη της υποβάθμισης της κατάστασης όλων των συστημάτων επιφανειακών υδάτων, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παραγράφων 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8·
   ii) τα κράτη μέλη προστατεύουν, αναβαθμίζουν και αποκαθιστούν όλα τα συστήματα των επιφανειακών υδάτων, με την επιφύλαξη της εφαρμογής του σημείου iii) για τα τεχνητά, και ιδιαιτέρως τροποποιημένα υδατικά συστήματα, με σκοπό την επίτευξη μιας καλής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων το αργότερο δεκαπέντε έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του παραρτήματος V, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παρατάσεων που καθορίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 4 και της εφαρμογής των παραγράφων 5, 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8·
   iii) τα κράτη μέλη προστατεύουν και αναβαθμίζουν όλα τα τεχνητά, και ιδιαιτέρως τροποποιημένα υδατικά συστήματα, με σκοπό την επίτευξη καλού οικολογικού δυναμικού και καλής χημικής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων, το αργότερο δεκαπέντε έτη από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του παραρτήματος V, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παρατάσεων που καθορίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 4 και της εφαρμογής των παραγράφων 5, 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8·
   iv) τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τα αναγκαία μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 16 παράγραφοι 1 και 8, με στόχο την προοδευτική μείωση της ρύπανσης από τις ουσίες προτεραιότητας και την παύση ή τη σταδιακή εξάλειψη των εκπομπών, των απορρίψεων και των διαρροών επικινδύνων ουσιών προτεραιότητας,

με την επιφύλαξη των σχετικών διεθνών συμφωνιών που αναφέρονται στο άρθρο 1 για τα ενδιαφερόμενα μέρη·

β) για τα υπόγεια ύδατα
   i) τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να προληφθεί ή να περιορισθεί η διοχέτευση ρύπων στα υπόγεια ύδατα και να προληφθεί η υποβάθμιση της κατάστασης όλων των συστημάτων των υπόγειων υδάτων, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παραγράφων 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8 του παρόντος άρθρου, καθώς και με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 11 παράγραφος 3 στοιχείο ι)·
   ii) τα κράτη μέλη προστατεύουν, αναβαθμίζουν και αποκαθιστούν όλα τα συστήματα των υπόγειων υδάτων, διασφαλίζουν ισορροπία μεταξύ της άντλησης και της ανατροφοδότησης των υπόγειων υδάτων, με στόχο την επίτευξη καλής κατάστασης των υπόγειων υδάτων το αργότερο δεκαπέντε έτη από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του παραρτήματος V, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παρατάσεων που καθορίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 4 και της εφαρμογής των παραγράφων 5, 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8 του παρόντος άρθρου, καθώς και με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 11 παράγραφος 3 στοιχείο ι)·
   iii) τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τα αναγκαία μέτρα για την αναστροφή κάθε σημαντικής και έμμονης ανοδικής τάσης συγκέντρωσης οιουδήποτε ρύπου, η οποία οφείλεται σε ανθρώπινη δραστηριότητα προκειμένου να μειωθεί προοδευτικά η ρύπανση των υπόγειων υδάτων.

Τα μέτρα για την επίτευξη της αναστροφής της τάσης εφαρμόζονται σύμφωνα με τις παραγράφους 2, 4 και 5 του άρθρου 17, λαμβάνοντας υπόψη τα εφαρμοστέα πρότυπα που εκτίθενται στη σχετική κοινοτική νομοθεσία, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παραγράφων 6 και 7 και την επιφύλαξη της παραγράφου 8».

18 Το άρθρο 4, παράγραφος 4, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2000/60 προβλέπει τα εξής:

«4. Οι προθεσμίες που προβλέπονται στην παράγραφο 1 μπορούν να παρατείνονται για τη σταδιακή επίτευξη των στόχων για υδατικά συστήματα, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υποβαθμίζεται περαιτέρω η κατάσταση του πληττόμενου υδατικού συστήματος, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

[…]

γ) οι παρατάσεις περιορίζονται σε δύο το πολύ περαιτέρω ενημερώσεις του σχεδίου διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού, εκτός από τις περιπτώσεις που οι φυσικές συνθήκες είναι τέτοιες ώστε οι στόχοι να μην είναι δυνατόν να επιτευχθούν εντός της περιόδου αυτής».

19 Το άρθρο 4, παράγραφος 7, στοιχεία α′ έως δ′, της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«7. Τα κράτη μέλη δεν παραβιάζουν την παρούσα οδηγία εφόσον:

– η αδυναμία επίτευξης καλής κατάστασης των υπόγειων υδάτων, καλής οικολογικής κατάστασης ή, κατά περίπτωση, καλού οικολογικού δυναμικού ή πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης ενός συστήματος επιφανειακών ή υπόγειων υδάτων, οφείλεται σε νέες τροποποιήσεις των φυσικών χαρακτηριστικών του συστήματος επιφανειακών υδάτων ή σε μεταβολές της στάθμης των συστημάτων υπόγειων υδάτων ή

– η αδυναμία πρόληψης της υποβάθμισης από την άριστη στην καλή κατάσταση ενός συστήματος επιφανειακών υδάτων είναι αποτέλεσμα νέων ανθρώπινων δραστηριοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης

και εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) λαμβάνονται όλα τα πρακτικώς εφικτά μέτρα για το μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων στην κατάσταση του υδατικού συστήματος·

β) η αιτιολογία των τροποποιήσεων ή των μεταβολών εκτίθεται ειδικά στο σχέδιο διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού που επιβάλλει το άρθρο 13, οι δε στόχοι αναθεωρούνται ανά εξαετία·

γ) οι λόγοι για τις τροποποιήσεις ή τις μεταβολές αυτές υπαγορεύονται επιτακτικά από το δημόσιο συμφέρον ή/και τα οφέλη για το περιβάλλον και την κοινωνία από την επίτευξη των στόχων που εξαγγέλλονται στην παράγραφο 1 υπερκαλύπτονται από τα οφέλη των νέων τροποποιήσεων ή μεταβολών για την υγεία των ανθρώπων, για τη διαφύλαξη της ασφάλειάς τους ή για τη βιώσιμη ανάπτυξη και

δ) οι ευεργετικοί στόχοι τους οποίους εξυπηρετούν αυτές οι τροποποιήσεις ή μεταβολές των υδάτινων συστημάτων δεν μπορούν για τεχνικούς λόγους ή λόγω υπέρμετρου κόστους, να επιτευχθούν με άλλα μέσα που συνιστούν πολύ καλύτερη περιβαλλοντική επιλογή.»

20 Το άρθρο 13, παράγραφος 7, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού αναθεωρούνται και ενημερώνονται, το αργότερο δεκαπέντε έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας και, στη συνέχεια, ανά εξαετία.»

21 Το άρθρο 17 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Στρατηγικές για την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων», προβλέπει, στις παραγράφους 1 και 2, τα εξής:

«1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο [της Ευρωπαϊκής Ένωσης] θεσπίζουν ειδικά μέτρα για την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στην επίτευξη του στόχου της καλής χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο β) και θεσπίζονται βάσει προτάσεως την οποία υποβάλλει η [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή εντός δύο ετών από τη θέση σε ισχύ της παρούσας οδηγίας, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στη συνθήκη.

2. Κατά την υποβολή προτάσεως μέτρων, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη την ανάλυση που διεξήχθη σύμφωνα με το άρθρο 5 και το παράρτημα ΙΙ. Τα μέτρα αυτά προτείνονται νωρίτερα αν είναι διαθέσιμα τα δεδομένα και περιλαμβάνουν:

α) κριτήρια αξιολόγησης της καλής χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων, σύμφωνα με το παράρτημα ΙΙ σημείο 2.2 και το παράρτημα V σημεία 2.3.2 και 2.4.5·

[…]».

22 Το σημείο 2.3 του παραρτήματος V της οδηγίας 2000/60 αφορά την αξιολόγηση της χημικής κατάστασης των υπογείων υδάτων. Στο σημείο 2.3.1 του παραρτήματος αυτού αναφέρονται ως «[π]αράμετροι για τον προσδιορισμό της χημικής κατάστασης» των υπόγειων υδάτων η «[α]γωγιμότητα» και οι «[σ]υγκεντρώσεις ρύπων».

23 Το σημείο 2.3.2 του παραρτήματος V της ως άνω οδηγίας περιέχει τον εξής ορισμό της «καλής χημικής κατάστασης» των υπόγειων υδάτων:

«Ορισμός της καλής χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων

Στοιχεία	Καλή κατάσταση
Γενικά	Η χημική σύνθεση του συστήματος υπόγειων υδάτων είναι τέτοια ώστε οι συγκεντρώσεις των ρύπων: — όπως καθορίζεται παρακάτω, δεν εμφανίζουν επιπτώσεις εισροής αλμυρού νερού ή άλλων υλών, — δεν υπερβαίνουν τα πρότυπα ποιότητας που εφαρμόζονται βάσει άλλης σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας σύμφωνα με το άρθρο 17, — δεν είναι τέτοιες ώστε να οδηγήσουν σε μη επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων του άρθρου 4 για τα συνδεδεμένα επιφανειακά ύδατα, ούτε σε σημαντική επιδείνωση της οικολογικής ή χημικής ποιότητας των συστημάτων αυτών, ούτε σε σημαντική βλάβη των χερσαίων οικοσυστημάτων που εξαρτώνται άμεσα από το σύστημα υπογείων υδάτων.
[…]	[…]»

24 Το σημείο 2.4 του παραρτήματος V της εν λόγω οδηγίας αφορά την παρακολούθηση της χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων και στο σημείο 2.4.1 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι «[τ]ο δίκτυο παρακολούθησης σχεδιάζεται έτσι ώστε να παρέχεται συνεκτική και συνολική εποπτεία της χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων σε κάθε λεκάνη απορροής ποταμού και να ανιχνεύεται η παρουσία μακροπρόθεσμων ανθρωπογενούς αιτίας ανοδικών τάσεων των ρύπων».

25 Το σημείο 2.4.5 του παραρτήματος V της ίδιας οδηγίας αφορά την ερμηνεία και παρουσίαση της χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων. Το σημείο αυτό έχει ως εξής:

«Κατά την εκτίμηση της κατάστασης, τα αποτελέσματα των μεμονωμένων σημείων παρακολούθησης ενός συστήματος υπογείων υδάτων ενσωματώνονται στα αποτελέσματα για το όλο υδατικό σύστημα. Με την επιφύλαξη των σχετικών οδηγιών, για να θεωρηθεί καλή η κατάσταση ενός συστήματος υπογείων υδάτων, ως προς τις χημικές παραμέτρους για τις οποίες ορίζονται στην κοινοτική νομοθεσία ποιοτικά περιβαλλοντικά πρότυπα:

– υπολογίζεται η μέση τιμή των αποτελεσμάτων της παρακολούθησης σε κάθε σημείο του συστήματος ή της ομάδας συστημάτων υπόγειων υδάτων και

– σύμφωνα με το άρθρο 17, οι μέσες αυτές τιμές χρησιμοποιούνται για να αποδεικνύεται η τήρηση της καλής χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων.

Με την επιφύλαξη του σημείου 2.5, τα κράτη μέλη καταρτίζουν χάρτη της χημικής κατάστασης των υπογείων υδάτων, χρησιμοποιώντας τους ακόλουθους χρωματικούς κώδικες:

Καλή: πράσινο

Κακή: κόκκινο

[…]

Οι χάρτες αυτοί συμπεριλαμβάνονται στο σχέδιο διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού.»

Το γερμανικό δίκαιο

26 Το άρθρο 46 του Verwaltungsverfahrensgesetz (νόμου περί διοικητικής διαδικασίας), της 23ης Ιανουαρίου 2003 (BGBl. 2003 I, σ. 102), το οποίο αφορά τις συνέπειες των διαδικαστικών και τυπικών πλημμελειών, ορίζει τα εξής:

«Η ακύρωση διοικητικής πράξης που δεν είναι άκυρη κατά το άρθρο 44 δεν μπορεί να ζητηθεί για τον λόγο και μόνον ότι εκδόθηκε κατά παράβαση των κανόνων που αφορούν τη διαδικασία, τον τύπο ή την κατά τόπον αρμοδιότητα, όταν είναι πρόδηλο ότι η παράβαση αυτή δεν επηρέασε επί της ουσίας την απόφαση.»

27 Το άρθρο 4 του Umweltrechtsbehelfsgesetz (νόμου περί προσφυγών περιβαλλοντικού δικαίου), της 7ης Δεκεμβρίου 2006 (BGBl. 2006 I, σ. 2816), όπως δημοσιεύθηκε στις 23 Αυγούστου 2017 (BGBl. 2017 I, σ. 3290), έχει ως εξής:

«(1) Η ακύρωση της κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, σημεία 1 έως 2b, αποφάσεως περί εγκρίσεως έργου δύναται να ζητηθεί όταν:

1. δεν έχει διενεργηθεί ούτε καν εκ των υστέρων
   a) περιβαλλοντική εκτίμηση που απαιτείται από τις διατάξεις του Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung [(νόμου για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων), της 24ης Φεβρουαρίου 2010 (BGBl. 2010 I, σ. 94)], […] ή
   b) κατά περίπτωση προκαταρκτική εκτίμηση της ανάγκης διενέργειας περιβαλλοντικής εκτιμήσεως που απαιτείται από τις διατάξεις του νόμου για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

   […]

2. δεν έχει πραγματοποιηθεί ούτε καν εκ των υστέρων η απαιτούμενη συμμετοχή του κοινού κατά την έννοια του άρθρου 18 του νόμου για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή κατά την έννοια του άρθρου 10 του Bundes-Immissionsschutzgesetz (ομοσπονδιακού νόμου περί προστασίας κατά των εκπομπών), ή

3. ανέκυψε άλλη διαδικαστική πλημμέλεια, η οποία
   a) δεν έχει θεραπευθεί/αποκατασταθεί,
   b) είναι αντίστοιχης φύσεως και σοβαρότητας με τις περιπτώσεις που αναφέρονται στα σημεία 1 και 2,
   c) έχει στερήσει από το ενδιαφερόμενο κοινό την προβλεπόμενη από τον νόμο δυνατότητα να συμμετάσχει στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων· η εν λόγω συμμετοχή στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων περιλαμβάνει την πρόσβαση στα έγγραφα που πρέπει να τίθενται στη διάθεση του κοινού.

[…]

(1a) Το άρθρο 46 του νόμου περί διοικητικής διαδικασίας […] εφαρμόζεται επί των διαδικαστικών πλημμελειών που δεν εμπίπτουν στην παράγραφο 1. Όταν το δικαστήριο δεν δύναται να διαπιστώσει αν διαδικαστική πλημμέλεια κατά την έννοια της πρώτης περιόδου επηρέασε τη λήψη αποφάσεως επί του ζητήματος, τεκμαίρεται ότι την επηρέασε.

[…]

(3) Οι παράγραφοι 1 έως 2 εφαρμόζονται στα ένδικα βοηθήματα που ασκούνται από:

1. πρόσωπα κατά την έννοια του άρθρου 61, σημείο 1, του Verwaltungsgerichtsordnung [(Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας), της 21ης Ιανουαρίου 1960 (BGBl. 1960 I, σ. 17)], και ενώσεις κατά την έννοια του άρθρου 61, σημείο 2, του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, καθώς και

2. ενώσεις που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, ή του άρθρου 2, παράγραφος 2.

Η παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, σημείο 3, εφαρμόζεται στα ένδικα βοηθήματα που ασκούνται από πρόσωπα και ενώσεις που αναφέρονται στην πρώτη περίοδο, σημείο 1, με την επιφύλαξη ότι η ακύρωση αποφάσεως δύναται να ζητηθεί μόνον αν η διαδικαστική πλημμέλεια στέρησε από το ενδιαφερόμενο μέρος την προβλεπόμενη από τον νόμο δυνατότητα να συμμετάσχει στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων.

[…]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

28 Με απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2016 (στο εξής: επίδικη απόφαση), η περιφέρεια Detmold (στο εξής: αδειοδοτούσα αρχή) ενέκρινε, κατόπιν αιτήσεως του φορέα κατασκευής οδικών έργων του ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, σχέδιο κατασκευής τμήματος του αυτοκινητοδρόμου A 33/ομοσπονδιακής οδού B 61 με τρεις ή τέσσερις λωρίδες κυκλοφορίας, μήκους περίπου 3,7 χιλιομέτρων.

29 Με την ίδια απόφαση χορηγήθηκε επίσης άδεια στον κύριο του έργου να διοχετεύει τα όμβρια ύδατα από το οδόστρωμα σε τρία συστήματα επιφανειακών υδάτων ή στα υπόγεια ύδατα. Ως προς το ζήτημα αυτό, η απόφαση περιείχε μεγάλο αριθμό παρεπόμενων προβλέψεων για τη διασφάλιση της ποιότητας των υδάτων, σχετικά τόσο με την απόρριψη των ομβρίων υδάτων στα επιφανειακά ύδατα όσο και τη κατείσδυσή τους στα υπόγεια ύδατα.

30 Τα έγγραφα σχετικά με το επίμαχο έργο τέθηκαν στη διάθεση του κοινού κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 30ής Αυγούστου και 29ης Σεπτεμβρίου 2010. Μολονότι στη σχετική ανακοίνωση γινόταν αναφορά στα έγγραφα σχετικά με την κυκλοφορία, την προστασία των ειδών και την άγρια πανίδα, δεν γινόταν εντούτοις καμία μνεία των εγγράφων σχετικά με την προστασία κατά του θορύβου και την αποστράγγιση των υδάτων, όπερ προκάλεσε την υποβολή αντιρρήσεων από το κοινό.

31 Λαμβάνοντας υπόψη τη διαδικασία διαβούλευσης, ο κύριος του έργου αποφάσισε να προβεί σε σειρά τροποποιήσεων του σχεδίου οι οποίες αφορούσαν ειδικότερα τις αποστραγγίσεις των όμβριων υδάτων. Εν συνεχεία, προσέθεσε μια «πρώτη σελίδα», η οποία περιείχε κατάλογο των εγγράφων που τέθηκαν στη διάθεση του κοινού. Το κοινό υπέβαλε νέες αντιρρήσεις κατά τη νέα διαδικασία διαβούλευσης η οποία έλαβε χώρα από τις 19 Μαΐου έως τις 18 Ιουνίου 2014.

32 Κατόπιν της αδειοδοτήσεως του επίμαχου έργου, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, οι οποίοι είναι κύριοι ακινήτων υπό απαλλοτρίωση ή διατηρούν, εντός της περιμέτρου του έργου, ιδιωτικό φρέαρ για οικιακή παροχή πόσιμου ύδατος, προσέφυγαν κατά της επίδικης απόφασης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ήτοι του Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, Γερμανία). Στο πλαίσιο αυτό, το εν λόγω δικαστήριο οφείλει να προβεί σε πλήρη έλεγχο της νομιμότητας της εν λόγω απόφασης.

33 Το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο) επισημαίνει ως προς το ζήτημα αυτό ότι, πριν από τη χορήγηση της άδειας για το κατασκευαστικό σχέδιο, δεν είχε γίνει καμία τεκμηριωμένη εκτίμηση σχετικά με την προστασία των υδατικών συστημάτων που επηρεάζονταν από αυτό.

34 Βεβαίως, η αδειοδοτούσα αρχή δήλωσε ότι, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας χορήγησης της άδειας, διενεργήθηκε έλεγχος των επίμαχων υδατικών συστημάτων. Εντούτοις, μόνον κατά τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας, η εν λόγω αρχή προσκόμισε τεχνική έκθεση συνολικά 48 σελίδων σχετικά με την αποστράγγιση των υδάτων, στην οποία περιγράφονταν τα υδατικά συστήματα που επηρεάζονταν και οι επιπτώσεις του επίμαχου έργου όσον αφορά τα ποιοτικά στοιχεία των συστημάτων αυτών. Για τον λόγο αυτό, το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι το κοινό δεν ενημερώθηκε επαρκώς για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του έργου κατά τη διάρκεια της διαδικασίας χορήγησης της άδειας και ότι, ως εκ τούτου, η διαδικασία αυτή ενέχει διαδικαστική πλημμέλεια.

35 Πλην όμως, κατά το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο), η διαδικαστική αυτή πλημμέλεια δεν μπορεί να επισύρει την ακύρωση της επίδικης απόφασης εν προκειμένω, δεδομένου ότι δεν επηρέασε το περιεχόμενο της. Στην περίπτωση αυτή, κατά τους εφαρμοστέους κανόνες του γερμανικού δικαίου, η εν λόγω διαδικαστική πλημμέλεια μπορεί να προβληθεί από ορισμένο πρόσωπο ατομικά και να επισύρει την ακύρωση της άδειας μόνον εφόσον το εν λόγω πρόσωπο έχει πράγματι στερηθεί τη δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

36 Εν συνεχεία, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν αποκλείεται ο έλεγχος σχετικά με την απαγόρευση της υποβάθμισης των υδατικών συστημάτων που επηρεάζονται από ορισμένο σχέδιο να μπορεί να διενεργηθεί μετά την απόφαση για τη χορήγηση της άδειας. Εκτιμά ότι η οδηγία 2000/60 μπορεί να επιτάσσει τη διενέργεια του ελέγχου πριν από το χρονικό σημείο αυτό στο πλαίσιο μιας διαφανούς διοικητικής διαδικασίας. Αυτό θα σήμαινε ότι οι αναγκαίες ενέργειες και η κατάρτιση των απαιτούμενων εγγράφων εναπόκεινται στις αρμόδιες διοικητικές αρχές και όχι στα δικαιοδοτικά όργανα στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας.

37 Αν γίνει δεκτή η ως άνω ερμηνεία της οδηγίας 2000/60, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι οφείλει να κρίνει αν, στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρέπει να επαναληφθεί η διοικητική διαδικασία προκειμένου να πραγματοποιηθεί νέα δημόσια διαβούλευση.

38 Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαίο να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν στα έγγραφα που τίθενται στη διάθεση του κοινού βάσει του άρθρου 6 της οδηγίας 2011/92 πρέπει να περιλαμβάνεται κατά κανόνα έκθεση σχετικά με την τήρηση των ρυθμίσεων σχετικά με την ποιότητα των υδάτων. Το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο) εκτιμά ότι, όταν ο κύριος του έργου προβαίνει σε έλεγχο των προϋποθέσεων που προβλέπει η οδηγία 2000/60, η έκθεση που υποβάλλει στην αδειοδοτούσα αρχή πρέπει να θεωρείται μία από τις «κύριες εκθέσεις», κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, στοιχείο β', της οδηγίας 2011/92, και πρέπει, ως εκ τούτου, να είναι προσβάσιμη κατά το στάδιο της δημόσιας διαβούλευσης.

39 Εντούτοις, κατά τη νομολογία του Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο), δεν απαιτείται πάντοτε η εκ νέου συμμετοχή του κοινού. Ειδικότερα, εν προκειμένω, η τεχνική μελέτη σχετικά με την αποστράγγιση των υδάτων εκπονήθηκε μετά την έκδοση της απόφασης της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), και, ως εκ τούτου, μετά το στάδιο της δημόσιας διαβούλευσης. Στην πολύ ειδική αυτή περίπτωση, θα μπορούσε να παραλειφθεί η εκ νέου συμμετοχή του κοινού εφόσον τα διάφορα έγγραφα που τέθηκαν στη διάθεσή του πριν από την αδειοδότηση του έργου πληρούν δύο προϋποθέσεις. Αφενός, τα έγγραφα αυτά πρέπει, κατ' ουσίαν, να περιλαμβάνουν τις ίδιες πληροφορίες με μια έκθεση η οποία εξετάζει, υπό το πρίσμα των κριτηρίων που προβλέπει η οδηγία 2000/60, τις επιπτώσεις του έργου επί των υδάτων. Αφετέρου, τα διαθέσιμα έγγραφα καθώς και η εν λόγω έκθεση πρέπει να καταλήγουν στα ίδια πορίσματα.

40 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων αφορά τόσο τα επιφανειακά όσο και τα υπόγεια ύδατα και ότι οι εκτιμήσεις που απορρέουν από την απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), ως προς τα επιφανειακά ύδατα, ισχύουν σε μεγάλο βαθμό και για τα υπόγεια ύδατα. Εντούτοις, για να διαπιστωθεί αν υφίσταται υποβάθμιση της χημικής κατάστασης συστήματος υπόγειων υδάτων, η οδηγία 2000/60 διακρίνει μόνον μεταξύ «καλής κατάστασης» και «κακής κατάστασης». Επιπλέον, κατά το σημείο 2.4.5 του παραρτήματος V της οδηγίας αυτής, μια υποβάθμιση που διαπιστώνεται τοπικά μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνον εφόσον επηρεάζει το συγκεκριμένο υδατικό σύστημα στο σύνολό του.

41 Λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433), το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι υποβάθμιση της χημικής κατάστασης ενός συστήματος υπογείων υδάτων υφίσταται σε δύο περιπτώσεις: αφενός, όταν στο πλαίσιο ενός τουλάχιστον από τα ποιοτικά στοιχεία που προβλέπονται στο παράρτημα V της οδηγίας 2000/60 δεν πληρούται, εξαιτίας του έργου, μία από τις εφαρμοστέες παραμέτρους και, αφετέρου, όταν αυξάνονται ακόμη περισσότερο οι συγκεντρώσεις ρύπων που υπερβαίνουν ήδη μια ισχύουσα οριακή τιμή.

42 Όσον αφορά τις ισχύουσες οριακές τιμές, το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο) εκτιμά ότι κρίσιμη είναι η οδηγία 2006/118, αλλά και ότι, εν προκειμένω, δεν μπορεί να διαπιστωθεί καμία υποβάθμιση των συστημάτων υπογείων υδάτων.

43 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι οι υποχρεώσεις πρόληψης της υποβάθμισης και βελτίωσης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων, τις οποίες προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60, δεν συνεπάγονται ότι όλα τα μέλη του ενδιαφερόμενου κοινού που επηρεάζεται από ορισμένο έργο, τα οποία προβάλλουν προσβολή των δικαιωμάτων τους, μπορούν να προσβάλουν παραδεκτώς απόφαση που παραβιάζει τις ανωτέρω υποχρεώσεις. Συγκεκριμένα, δυνάμει του εφαρμοστέου γερμανικού δικαίου, η προσφυγή που ασκείται από ιδιώτη είναι παραδεκτή μόνον εφόσον αυτός επικαλεστεί παράβαση των διατάξεων που αποσκοπούν, τουλάχιστον εν μέρει, στην προστασία των δικών του δικαιωμάτων.

44 Τόσο η υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων όσο και η υποχρέωση βελτίωσης των συστημάτων αυτών πρέπει να τηρούνται από τις δημόσιες αρχές. Εντούτοις, κατά το γερμανικό δίκαιο, οι υποχρεώσεις αυτές δεν απονέμουν κανένα δικαίωμα στους ιδιώτες οι οποίοι ενδεχομένως θίγονται από τις επιπτώσεις ορισμένου έργου επί των υδάτων. Κατά το αιτούν δικαστήριο, οι υποχρεώσεις αυτές θέτουν στόχους όσον αφορά τη διαχείριση των υδάτων και υπηρετούν αποκλειστικά το δημόσιο συμφέρον.

45 Ως προς το ζήτημα αυτό, από τις αποφάσεις της 15ης Οκτωβρίου 2015, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-137/14, EU:C:2015:683), της 8ης Νοεμβρίου 2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK (C-243/15, EU:C:2016:838), και της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation (C-664/15, EU:C:2017:987), προκύπτει ότι αρκεί να έχουν οι περιβαλλοντικές ενώσεις τη δυνατότητα να ζητήσουν να ελεγχθεί η τήρηση της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας που εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι αυτή η αντίληψη όσον αφορά το δικαίωμα προσφυγής αντιστοιχεί σε εκείνη του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 και του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Σύμβασης του Aarhus.

46 Τούτου δοθέντος, από τις αιτιολογικές σκέψεις 24 και 37 και από το άρθρο 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 2000/60 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή προστατεύει το νερό όχι μόνον ως συνιστώσα του οικοσυστήματος, αλλά επίσης και προς τον σκοπό της κάλυψης των αναγκών του πληθυσμού σε πόσιμο νερό. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι οι υποχρεώσεις που προβλέπει συμβάλλουν στην προστασία της ανθρώπινης υγείας. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 2008, Janecek, C-237/07, EU:C:2008:447, της 8ης Νοεμβρίου 2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, και της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation, C-664/15, EU:C:2017:987), τα πρόσωπα των οποίων η υγεία απειλείται από την παράβαση των επιτακτικών διατάξεων οδηγίας πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επικαλούνται τις διατάξεις αυτές ενώπιον του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου.

47 Κατά το αιτούν δικαστήριο, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, δεν αποκλείεται οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης που διατηρούν, εντός της περιμέτρου του επίμαχου έργου, ιδιωτικό φρέαρ να μπορούν να προβάλουν παράβαση της απαγόρευσης υποβάθμισης και της υποχρέωσης βελτίωσης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων τις οποίες προβλέπει η οδηγία 2000/60, εφόσον η υγεία τους ενδέχεται να απειληθεί λόγω της μη τήρησης των εν λόγω υποχρεώσεων.

48 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας [2011/92] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντίκειται σε αυτό διάταξη του εθνικού δικαίου κατά την οποία προσφεύγων που δεν είναι αναγνωρισμένη ένωση για την προστασία του περιβάλλοντος νομιμοποιείται να ζητήσει την ακύρωση αποφάσεως λόγω διαδικαστικής πλημμέλειας μόνον αν η διαδικαστική πλημμέλεια στέρησε από τον ίδιο την προβλεπόμενη από τον νόμο δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων;

2) α) Πρέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α′, σημεία i έως iii, της οδηγίας [2000/60] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν περιέχει μόνον κριτήρια ελέγχου ουσιαστικού δικαίου, αλλά και διατάξεις σχετικές με τη διοικητική διαδικασία αδειοδοτήσεως;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα α′: πρέπει η συμμετοχή του κοινού κατά το άρθρο 6 της οδηγίας [2011/92] να αφορά πάντοτε τα έγγραφα που σχετίζονται με τον έλεγχο από πλευράς δικαίου των υδάτων υπό την προαναφερθείσα έννοια ή επιτρέπεται διαφοροποίηση βάσει του χρονικού σημείου καταρτίσεως του εγγράφου και της πολυπλοκότητάς του;

3) Πρέπει ο όρος "υποβάθμιση της καταστάσεως ενός συστήματος υπόγειων υδάτων" κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο i, της [οδηγίας 2000/60] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι υφίσταται υποβάθμιση της χημικής καταστάσεως ενός συστήματος υπόγειων υδάτων μόλις σημειωθεί, λόγω του έργου, υπέρβαση τουλάχιστον ενός προτύπου περιβαλλοντικής ποιότητας ως προς μία παράμετρο και ότι, ανεξαρτήτως αυτού, σε περίπτωση υπερβάσεως της ανώτερης αποδεκτής τιμής ενός ρύπου, κάθε περαιτέρω (μετρήσιμη) αύξηση της συγκεντρώσεώς του συνιστά υποβάθμιση;

4) α) Πρέπει το άρθρο 4 της [οδηγίας 2000/60] –λαμβανομένης υπόψη της δεσμευτικής ισχύος του (άρθρο 288 ΣΛΕΕ) και της εγγυήσεως πραγματικής δικαστικής προστασίας (άρθρο 19 ΣΕΕ)– να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι όλα τα μέλη του κοινού που επηρεάζονται από ένα έργο και υποστηρίζουν ότι θίγονται τα δικαιώματά τους από την αδειοδότηση του έργου νομιμοποιούνται, επίσης, να προβάλλουν ενώπιον δικαστηρίου παραβάσεις της απαγορεύσεως υποβαθμίσεως και της απαιτήσεως βελτιώσεως των υδάτων βάσει της σχετικής νομοθεσίας;

β) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα α': πρέπει το άρθρο 4 της [οδηγίας 2000/60] –λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που επιδιώκει– να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τουλάχιστον οι προσφεύγοντες που διατηρούν ιδιωτικό φρέαρ για οικιακή χρήση σε χωρική εγγύτητα προς το σχεδιαζόμενο τμήμα του οδικού δικτύου νομιμοποιούνται να προβάλλουν ενώπιον δικαστηρίου παραβάσεις της απαγορεύσεως υποβαθμίσεως και της απαιτήσεως βελτιώσεως των υδάτων βάσει της σχετικής νομοθεσίας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

49 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2011/92 έχει την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι προσφυγή με αίτημα να ακυρωθεί, λόγω διαδικαστικής πλημμέλειας, απόφαση για την αδειοδότηση έργου είναι παραδεκτή μόνον αν η επίμαχη πλημμέλεια στέρησε τον προσφεύγοντα από το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της ως άνω οδηγίας.

50 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το επίμαχο έργο, ήτοι η κατασκευή τμήματος αυτοκινητοδρόμου, υποβλήθηκε, πριν από τη χορήγηση της άδειας, σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Ειδικότερα, το έργο αυτό μπορούσε να έχει επιπτώσεις στην κατάσταση των συστημάτων επιφανειακών και υπογείων υδάτων που βρίσκονται εντός της περιμέτρου του σχεδίου, ιδίως λόγω της αποστράγγισης των ομβρίων υδάτων. Εντούτοις, πριν από την έκδοση της επίδικης απόφασης, δεν τέθηκε στη διάθεση του κοινού κανένα έγγραφο σχετικά με τις επιπτώσεις του σχεδίου επί των υδάτων και την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν, ιδίως, από το άρθρο 4 της οδηγίας 2000/60. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η άδεια του επίμαχου έργου ενέχει, ως εκ τούτου, διαδικαστική πλημμέλεια.

51 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει επίσης ότι, κατά τη διαδικασία αδειοδότησης του επίμαχου έργου, πραγματοποιήθηκε έλεγχος των υδατικών συστημάτων που επηρεάζονταν από αυτό, ο οποίος δεν τεκμηριώθηκε. Η τεχνική μελέτη σχετικά με την αποστράγγιση των υδάτων, η οποία περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με την εξέταση της τήρησης των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60, εκπονήθηκε μετά την αδειοδότηση του έργου.

52 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο τονίζει ότι ως προς το επίμαχο έργο τηρείται η υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60. Λαμβανομένης υπόψη της ελάχιστης αύξησης του επιπέδου των χλωριούχων το οποίο θα εξακολουθήσει να υπολείπεται των ισχυουσών οριακών τιμών, το έργο δεν

θα επιφέρει κατά τα φαινόμενα υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων. Επομένως, κατά την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου είναι πρόδηλο ότι η διαδικαστική πλημμέλεια την οποία επικαλούνται οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης δεν επηρέασε το περιεχόμενο της επίδικης απόφασης.

53 Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο πρέπει να απαντηθεί βάσει της τελευταίας αυτής παραδοχής.

54 Υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σύμφωνα με το εθνικό νομικό τους σύστημα, το «ενδιαφερόμενο κοινό», το οποίο είτε έχει επαρκές έννομο συμφέρον είτε υποστηρίζει ότι επέρχεται προσβολή δικαιώματος, εάν αυτό απαιτείται ως προϋπόθεση από το διοικητικό δικονομικό δίκαιο του συγκεκριμένου κράτους μέλους, έχει πρόσβαση σε διαδικασία εξετάσεως, προκειμένου να αμφισβητήσει την ουσιαστική ή τη διαδικαστική νομιμότητα αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που εμπίπτουν στις διατάξεις της οδηγίας αυτής.

55 Συνεπώς, το παραδεκτό της προσφυγής μπορεί να εξαρτάται από την ύπαρξη είτε «επαρκούς [εννόμου] συμφέροντος» είτε «προσβολής δικαιώματος», αναλόγως ποια από αυτές τις προϋποθέσεις προβλέπει η εθνική νομοθεσία (πρβλ. απόφαση της 16ης Απριλίου 2015, Gruber, C-570/13, EU:C:2015:231, σκέψη 33).

56 Το άρθρο 11, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/92 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη καθορίζουν τι συνιστά είτε επαρκές έννομο συμφέρον είτε προσβολή δικαιώματος, σύμφωνα με τον σκοπό της παροχής στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρείας πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

57 Ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι είναι θεμιτό ο εθνικός νομοθέτης να περιορίζει τα δικαιώματα των οποίων την προσβολή μπορούν να προβάλλουν οι ιδιώτες στο πλαίσιο ένδικου βοηθήματος κατά αποφάσεως, πράξεως ή παραλείψεως του άρθρου 10α της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ 1985, L 175, σ. 40), νυν άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92, στα υποκειμενικά δικαιώματα, δηλαδή στα ατομικά δικαιώματα που ενδέχεται, αναλόγως του εθνικού δικαίου, να χαρακτηρίζονται ως υποκειμενικά δικαιώματα δημοσίου δικαίου (πρβλ. αποφάσεις της 12ης Μαΐου 2011, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen, C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 45, της 16ης Απριλίου 2015, Gruber, C-570/13, EU:C:2015:231, σκέψη 40, και της 15ης Οκτωβρίου 2015, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-137/14, EU:C:2015:683, σκέψη 33).

58 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι, στην περίπτωση που η διαδικαστική πλημμέλεια δεν μπορεί να επηρεάσει το περιεχόμενο της προσβαλλόμενης απόφασης, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι πλήττει τα δικαιώματα του προσώπου το οποίο την επικαλείται (πρβλ. απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013, Gemeinde Altrip κ.λπ., C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 49).

59 Συνεπώς, λαμβανομένου υπόψη ότι το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92 καταλείπει στα κράτη μέλη σημαντικό περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά τον ορισμό της προσβολής δικαιώματος κατά το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο β′, το εθνικό δίκαιο επιτρέπεται να μην αναγνωρίζει την ύπαρξη προσβολής δικαιώματος κατά την έννοια του άρθρου αυτού στις περιπτώσεις όπου διαπιστώνεται ότι, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, δεν αποκλείεται η προσβαλλόμενη απόφαση να είχε το αυτό περιεχόμενο ακόμη και αν δεν είχε χωρήσει η προβαλλόμενη διαδικαστική πλημμέλεια (πρβλ. απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013, Gemeinde Altrip κ.λπ., C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψεις 50 και 51).

60 Ως εκ τούτου, εθνική ρύθμιση η οποία εξαρτά το παραδεκτό των προσφυγών ιδιωτών από την προβολή προσβολής δικαιώματος και η οποία, συγχρόνως, επιτρέπει στους ιδιώτες να επικαλούνται διαδικαστική πλημμέλεια που αφορά τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων,

μολονότι η πλημμέλεια αυτή δεν επηρέασε το περιεχόμενο της επίμαχης απόφασης, παρέχει δυνατότητα άσκησης προσφυγής και σε περιπτώσεις στις οποίες αυτό δεν επιβάλλεται από το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2011/92.

61 Κατά συνέπεια, στην περίπτωση προσφυγής με αίτημα να ακυρωθεί απόφαση για την αδειοδότηση έργου λόγω διαδικαστικής πλημμέλειας η οποία δεν είναι ικανή να μεταβάλει το περιεχόμενο της απόφασης, είναι θεμιτό ο εθνικός νομοθέτης να εξαρτά το παραδεκτό της προσφυγής από την προϋπόθεση η διαδικαστική πλημμέλεια να έχει στερήσει όντως από τους προσφεύγοντες το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

62 Χάριν πληρότητας, πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, όπως υπογραμμίζεται στη σκέψη 90, δεύτερη περίπτωση, της παρούσας απόφασης, το κοινό δεν είναι σε θέση να μετέχει λυσιτελώς στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, αν στον φάκελο που τίθεται στη διάθεσή του δεν υπάρχουν τα αναγκαία στοιχεία για την εκτίμηση των επιπτώσεων ενός έργου επί των υδάτων.

63 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2011/92 έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση που διαδικαστική πλημμέλεια απόφασης για την αδειοδότηση έργου δεν είναι ικανή να μεταβάλει το περιεχόμενο της απόφασης, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι προσφυγή με αίτημα να ακυρωθεί η απόφαση αυτή είναι παραδεκτή μόνον αν η επίμαχη πλημμέλεια στέρησε από τον προσφεύγοντα το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της ως άνω οδηγίας.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

64 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/60 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπεται να προβλέπεται ότι ο έλεγχος της τήρησης των υποχρεώσεων που επιβάλλει μπορεί να διενεργηθεί μόνο μετά την αδειοδότηση του έργου.

65 Αν αυτό ισχύει, το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν το άρθρο 6 της οδηγίας 2011/92 έχει την έννοια ότι οι πληροφορίες που πρέπει να τίθενται στη διάθεση του κοινού κατά τη διαδικασία αδειοδότησης ενός έργου πρέπει να περιλαμβάνουν πάντοτε έγγραφα που περιέχουν εξέταση του έργου υπό το πρίσμα των υποχρεώσεων που προβλέπει η οδηγία 2000/60.

66 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, επισημαίνεται, προκαταρκτικώς, ότι οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου δεν αφορούν μόνον τις υποχρεώσεις που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/60 για τα επιφανειακά ύδατα, αλλά και εκείνες που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', για τα υπόγεια ύδατα.

67 Κατά το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/60, σκοπός της είναι η θέσπιση πλαισίου για την προστασία των εσωτερικών επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων, το οποίο να αποτρέπει την περαιτέρω επιδείνωση, να προστατεύει και να βελτιώνει την κατάσταση των υδάτινων οικοσυστημάτων, καθώς και των αμέσως εξαρτώμενων από αυτά χερσαίων οικοσυστημάτων.

68 Ως προς το ζήτημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/60 θέτει δύο διακριτούς, καίτοι άρρηκτα συνδεδεμένους, σκοπούς. Αφενός, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη της υποβάθμισης της κατάστασης όλων των συστημάτων επιφανειακών υδάτων (υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης). Αφετέρου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημεία ii και iii, τα κράτη μέλη προστατεύουν, αναβαθμίζουν και αποκαθιστούν όλα τα συστήματα επιφανειακών

υδάτων με σκοπό την επίτευξη «καλής κατάστασης» το αργότερο έως το τέλος του 2015 (υποχρέωση βελτίωσης) (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψη 39).

69 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2000/60 προβλέπει, για τα υπόγεια ύδατα, υποχρεώσεις οι οποίες ταυτίζονται ως επί το πλείστον με τις προβλεπόμενες για τα επιφανειακά ύδατα. Αφενός, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, σημείο i, τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη της υποβάθμισης της κατάστασης όλων των συστημάτων υπόγειων υδάτων (υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης). Αφετέρου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, σημείο ii, τα κράτη μέλη προστατεύουν, αναβαθμίζουν και αποκαθιστούν όλα τα συστήματα υπογείων υδάτων με σκοπό την επίτευξη «καλής κατάστασης» το αργότερο έως το τέλος του 2015 (υποχρέωση βελτίωσης).

70 Ως εκ τούτου, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 56 των προτάσεών του, οι σκοποί της οδηγίας 2000/60 για τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα είναι παρόμοιοι.

71 Ως προς το ζήτημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι ο σκοπός της οδηγίας 2000/60 συνίσταται στην επίτευξη, μέσω συντονισμένης δράσης, της «καλής κατάστασης» όλων των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων εντός της Ένωσης στον χρονικό ορίζοντα του έτους 2015. Τόσο η υποχρέωση βελτίωσης όσο και η υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων αποσκοπούν στην επίτευξη του ποιοτικού αυτού σκοπού (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψεις 37, 38 και 41).

72 Επιπλέον, από το γράμμα, τη συστηματική διάρθρωση και τον σκοπό του άρθρου 4 της οδηγίας 2000/60 προκύπτει ότι, όπως και οι υποχρεώσεις που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α′, για τα επιφανειακά ύδατα, οι οποίες, όπως επισήμανε το Δικαστήριο στην απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψη 43), παράγουν δεσμευτικά αποτελέσματα, εκείνες που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, για τα υπόγεια ύδατα παράγουν επίσης τέτοια αποτελέσματα.

73 Κατά συνέπεια, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60 δεν περιορίζεται στον καθορισμό, υπό μορφή προγραμματικής εξαγγελίας, απλών στόχων διαχειριστικού σχεδιασμού, αλλά παράγει δεσμευτικά αποτελέσματα, αφότου καθοριστεί η οικολογική κατάσταση του οικείου υδατικού συστήματος, σε κάθε στάδιο της διαδικασίας που καθιερώνει η εν λόγω οδηγία.

74 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2000/60 δεν περιλαμβάνει μόνον υποχρεώσεις μακροπρόθεσμων σχεδιασμών που προβλέπονται με τα σχέδια διαχειρίσεως και τα προγράμματα μέτρων, αλλά αφορά επίσης και συγκεκριμένα έργα τα οποία επίσης καταλαμβάνει η απαγόρευση υποβάθμισης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων. Επομένως, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να μην χορηγούν άδεια για έργο όταν αυτό δύναται, ως εκ της φύσεώς του, να υποβαθμίσει την κατάσταση του οικείου υδατικού συστήματος ή να διακυβεύσει την επίτευξη «καλής κατάστασης» των συστημάτων επιφανειακών ή υπόγειων υδάτων, υπό την επιφύλαξη των παρεκκλίσεων τις οποίες επίσης προβλέπει το ως άνω άρθρο 4 (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψεις 47, 48 και 50).

75 Ειδικότερα, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, όταν ένα έργο ενδέχεται να έχει αρνητικές συνέπειες για τα ύδατα, μπορεί να αδειοδοτηθεί μόνον εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 4, παράγραφος 7, στοιχεία α′ έως δ′, της οδηγίας. Οι αρμόδιες για την αδειοδότηση του έργου εθνικές αρχές είναι αυτές που υπέχουν την υποχρέωση να ελέγχουν αν πληρούνται οι εν λόγω προϋποθέσεις πριν χορηγήσουν τη σχετική άδεια, με την επιφύλαξη τυχόν δικαστικού ελέγχου (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουνίου 2017, Folk, C-529/15, EU:C:2017:419, σκέψεις 36 και 39).

76 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, κατά τη διαδικασία αδειοδότησης ενός έργου και, επομένως, πριν από τη λήψη απόφασης, οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται, δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας 2000/60, να ελέγχουν αν το έργο ενδέχεται να έχει αρνητικές συνέπειες για τα ύδατα οι οποίες αντιβαίνουν στις υποχρεώσεις πρόληψης της υποβάθμισης και βελτίωσης της κατάστασης των συστημάτων επιφανειακών και υπόγειων υδάτων. Κατά συνέπεια, η εν λόγω διάταξη δεν επιτρέπει ο έλεγχος αυτός να διενεργείται μόνον εκ των υστέρων.

77 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος το οποίο αφορά τις πληροφορίες που πρέπει να τίθενται στη διάθεση του κοινού πριν από την αδειοδότηση του έργου, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 επιβάλλει τα σχέδια έργων που μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, υπό την έννοια του άρθρου 4, σε συνδυασμό με το παράρτημα I ή με το παράρτημα II της οδηγίας αυτής, να υποβάλλονται, πριν χορηγηθεί η άδεια, σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2018, Comune di Castelbellino, C-117/17, EU:C:2018:129, σκέψη 24).

78 Δικαιολογητικός λόγος της υποβολής σε εκτίμηση εκ των προτέρων είναι η ανάγκη η αρμόδια αρχή να λαμβάνει υπόψη, κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, όσο το δυνατόν πιο έγκαιρα τις επιπτώσεις στο περιβάλλον όλων των τεχνικών διαδικασιών σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων, καθώς σκοπός είναι να αποφεύγεται εξαρχής η δημιουργία ρυπάνσεων ή οχλήσεων και όχι να καταπολεμούνται οι συνέπειές τους εκ των υστέρων (απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2018, Comune di Castelbellino, C-117/17, EU:C:2018:129, σκέψη 25).

79 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2011/92 απαριθμεί τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενός έργου. Κατά το άρθρο 3, στοιχείο β′, είναι αναγκαίο να εντοπίζονται, να περιγράφονται και να αξιολογούνται δεόντως οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις ενός έργου στο έδαφος, στα ύδατα, στον αέρα, στο κλίμα και στο τοπίο.

80 Μεταξύ των πληροφοριών τις οποίες ο κύριος του έργου οφείλει, σε κάθε περίπτωση, να παράσχει στην αρμόδια αρχή περιλαμβάνονται, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 2011/92, η περιγραφή των μέτρων που προβλέπονται προκειμένου να αποφευχθούν, να μειωθούν και, ει δυνατόν, να επανορθωθούν σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις, καθώς και τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των κυριότερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου.

81 Κατά συνέπεια, υπό το πρίσμα του άρθρου 3, στοιχείο β′, της οδηγίας 2011/92 και λαμβανομένων υπόψη τόσο του υποχρεωτικού χαρακτήρα του ελέγχου που πρέπει να διενεργείται κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 2000/60, ο οποίος υπενθυμίζεται στις σκέψεις 74 έως 76 της παρούσας αποφάσεως, όσο και της σημασίας που αποδίδει η δεύτερη αυτή οδηγία στην προστασία των υδάτων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι στις πληροφορίες του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 2011/92 πρέπει να περιλαμβάνονται τα αναγκαία στοιχεία για την εκτίμηση των επιπτώσεων ενός έργου στην κατάσταση των υδατικών συστημάτων, με βάση τα κριτήρια και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60.

82 Επιπλέον, από το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 προκύπτει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι ο κύριος του έργου θα παρέχει, υπό την κατάλληλη μορφή, τις πληροφορίες που καθορίζονται στο παράρτημα IV της οδηγίας, κατά το μέτρο που αυτές είναι κρίσιμες για την εκτίμηση των επιπτώσεων ενός συγκεκριμένου έργου, και παραμένουν εντός του ορίου εκείνου που μπορεί ευλόγως να απαιτηθεί από ιδιώτη επιχειρηματία. Κατά το σημείο 4 του ως άνω παραρτήματος, οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν περιγραφή των άμεσων, έμμεσων, δευτερευουσών, σωρευτικών, βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων, μόνιμων και προσωρινών, θετικών και αρνητικών επιπτώσεων που ενδέχεται να δημιουργηθούν, μεταξύ άλλων, από τη χρήση των φυσικών πόρων και την εκπομπή ρυπαντών.

83 Το σύνολο των πληροφοριών που συλλέγονται κατά τα ανωτέρω πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/92, να τίθεται στη διάθεση του ενδιαφερόμενου κοινού εντός εύλογου χρονικού διαστήματος.

84 Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, δυνάμει της οδηγίας 2011/92 και, ειδικότερα, των άρθρων 3, 5 και 6, στις πληροφορίες που τίθενται στη διάθεση του κοινού στο πλαίσιο της διαβούλευσης πριν από την αδειοδότηση ορισμένου έργου πρέπει να περιλαμβάνονται τα αναγκαία στοιχεία για την εκτίμηση των επιπτώσεών του επί των υδάτων με βάση τα κριτήρια και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60.

85 Εξάλλου, μολονότι από τα άρθρα 5 και 6 της οδηγίας 2011/92 δεν μπορεί να συναχθεί ότι τα στοιχεία που καθιστούν δυνατή την εκτίμηση των επιπτώσεων ενός έργου επί των υδάτων πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνονται σε ένα μόνον έγγραφο, όπως μια τεχνική έκθεση ή μελέτη, εντούτοις το ενδιαφερόμενο κοινό πρέπει, όπως επιτάσσει το άρθρο 6, παράγραφοι 4 και 6, της οδηγίας, να έχει τη δυνατότητα να συμμετάσχει πραγματικά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και να προετοιμαστεί δεόντως για τη συμμετοχή αυτή.

86 Κατά συνέπεια, το κοινό θα πρέπει να είναι σε θέση να αποκτήσει βάσει των στοιχείων του φακέλου που τίθενται στη διάθεσή του σαφή εικόνα του αντικτύπου του επίμαχου έργου επί της κατάστασης των υδατικών συστημάτων που επηρεάζονται από αυτό, προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να ελέγξει την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 4 της οδηγίας 2000/60. Ειδικότερα, η φύση των παρεχόμενων στοιχείων πρέπει να είναι τέτοια ώστε να προκύπτει από αυτά αν, βάσει των κριτηρίων που καθιερώνει η οδηγία, το επίμαχο έργο μπορεί να επιφέρει υποβάθμιση ενός υδατικού συστήματος.

87 Εν πάση περιπτώσει, ένας ελλιπής φάκελος ή στοιχεία διασκορπισμένα, χωρίς συνοχή, σε πληθώρα εγγράφων δεν μπορούν να δώσουν στο ενδιαφερόμενο κοινό τη δυνατότητα λυσιτελούς συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και, ως εκ τούτου, δεν πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της οδηγίας 2011/92.

88 Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε′, της οδηγίας αυτής, εναπόκειται στον κύριο του έργου να καταρτίσει «μη τεχνική περίληψη» των πληροφοριών που αναφέρονται στα στοιχεία α′ έως δ′ της παραγράφου 3, στις οποίες περιλαμβάνονται τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των κυριότερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου. Δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας, η εν λόγω περίληψη πρέπει επίσης να τεθεί στη διάθεση του κοινού.

89 Εν προκειμένω, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν ο φάκελος στον οποίο είχε πρόσβαση το κοινό πριν από την αδειοδότηση του επίμαχου έργου πληρούσε το σύνολο των απαιτήσεων που απορρέουν από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/92, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 3, της ίδιας οδηγίας, όπως αυτές διευκρινίζονται με την παρούσα απόφαση.

90 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

– κατ’ ορθή ερμηνεία του άρθρου 4 της οδηγίας 2000/60, δεν επιτρέπεται να προβλέπεται ότι ο έλεγχος από την αρμόδια αρχή της τήρησης των προβλεπόμενων στη διάταξη αυτή υποχρεώσεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η πρόληψη της υποβάθμισης της κατάστασης των συστημάτων επιφανειακών και υπόγειων υδάτων τα οποία επηρεάζονται από ορισμένο έργο, θα μπορεί να διενεργείται μόνο μετά την αδειοδότηση του έργου·

– το άρθρο 6 της οδηγίας 2011/92 έχει την έννοια ότι οι πληροφορίες που πρέπει να τίθενται στη διάθεση του κοινού κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αδειοδότησης ενός έργου πρέπει να περιλαμβάνουν τα αναγκαία στοιχεία για την εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου επί των υδάτων, με βάση τα κριτήρια και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

91 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, σημείο i, της οδηγίας 2000/60 έχει την έννοια ότι πρέπει να θεωρείται υποβάθμιση της χημικής κατάστασης συστήματος υπογείων υδάτων, λόγω ορισμένου έργου, η υπέρβαση τουλάχιστον ενός προτύπου περιβαλλοντικής ποιότητας ως προς μία παράμετρο. Ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν συνιστά τέτοια υποβάθμιση η προβλέψιμη αύξηση της συγκέντρωσης ενός ρύπου, στην περίπτωση που έχει ήδη σημειωθεί υπέρβαση του ορίου που έχει τεθεί για τον ρύπο αυτόν.

92 Υπενθυμίζεται ότι, με την απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψη 70), το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια «υποβάθμιση της κατάστασης» συστήματος επιφανειακών υδάτων κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α′, σημείο i, της οδηγίας 2000/60 έχει την έννοια ότι τέτοια υποβάθμιση υφίσταται όταν η κατάσταση τουλάχιστον ενός από τα ποιοτικά στοιχεία κατά την έννοια του παραρτήματος V της εν λόγω οδηγίας υποβαθμίζεται κατά μία κλάση, ακόμη και αν η υποβάθμιση αυτή δεν συνεπάγεται την επί τα χείρω τροποποίηση της ταξινομήσεως του συστήματος επιφανειακών υδάτων στο σύνολό του. Πάντως, αν το οικείο ποιοτικό στοιχείο εντάσσεται ήδη στη χαμηλότερη κλάση, οποιαδήποτε υποβάθμιση του εν λόγω στοιχείου συνιστά «υποβάθμιση της κατάστασης» συστήματος επιφανειακών υδάτων, κατά την έννοια της διάταξης αυτής.

93 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 55 των προτάσεών του, αληθεύει ότι η οδηγία 2000/60, σε αντίθεση με τα συστήματα επιφανειακών υδάτων –για τα οποία προβλέπει κλίμακα πέντε κλάσεων οικολογικής κατάστασης–, διακρίνει όσον αφορά την ποσοτική και τη χημική κατάσταση των υπόγειων υδάτων μόνο μεταξύ «καλής κατάστασης» και «κακής κατάστασης». Από το άρθρο 2, σημεία 25 και 28, της οδηγίας προκύπτει ότι η ταξινόμηση αυτή πραγματοποιείται με βάση τους πίνακες των σημείων 2.1.2 και 2.3.2 του παραρτήματος V.

94 Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι, παρά τις διαφορές όσον αφορά τον τρόπο προσδιορισμού της κατάστασης των υδατικών συστημάτων, αναλόγως του αν πρόκειται για συστήματα επιφανειακών ή υπογείων υδάτων, το περιεχόμενο της έννοιας «υποβάθμιση της κατάστασης» καθορίζεται από τις ίδιες αρχές ανεξαρτήτως του είδους του υδατικού συστήματος.

95 Πράγματι, όπως εκτέθηκε στις σκέψεις 68 έως 72 της παρούσας απόφασης, οι σκοποί της οδηγίας 2000/60, τόσο για τα επιφανειακά όσο και για τα υπόγεια ύδατα, καθώς και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για τα είδη αυτά υδάτων ταυτίζονται ως επί το πλείστον.

96 Ειδικότερα, αυτό ισχύει και για την υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων, την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α′, σημείο i, της οδηγίας, όσον αφορά τα επιφανειακά ύδατα, και το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, σημείο i, όσον αφορά τα υπόγεια ύδατα. Οι δύο αυτές διατάξεις δεν παραπέμπουν στην ταξινόμηση που προβλέπεται για τα είδη αυτά υδατικών συστημάτων στο παράρτημα V της ίδιας οδηγίας, δεδομένου ότι η έννοια «υποβάθμιση της κατάστασης» των υδάτων αποτελεί έννοια γενικής εμβέλειας (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψη 61).

97 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, αν οι κλάσεις του παραρτήματος V της οδηγίας 2000/60 ήταν καθοριστικές όσον αφορά τη διαπίστωση υποβάθμισης, μετά την ταξινόμηση ενός συστήματος επιφανειακών υδάτων στη χαμηλότερη κλάση ορισμένης κατάστασης, τυχόν νέα υποβάθμιση της κατάστασης του συστήματος αυτού θα ήταν νομικώς αδύνατη. Λαμβανομένου όμως υπόψη του σκοπού της οδηγίας 2000/60, τα υδατικά συστήματα που βρίσκονται σε κακή κατάσταση χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής στο πλαίσιο της διαχείρισης των υδάτων (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψη 63).

98 Η συλλογιστική αυτή ισχύει mutatis mutandis και για τα υπόγεια ύδατα.

99 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το άρθρο 4, παράγραφος 5, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2000/60 το οποίο, όσον αφορά τα ιδιαιτέρως τροποποιημένα συστήματα επιφανειακών και υπογείων υδάτων για τα οποία τα κράτη μέλη μπορούν να επιδιώκουν την υλοποίηση λιγότερο αυστηρών περιβαλλοντικών στόχων, προβλέπει ρητώς την απαγόρευση οποιασδήποτε περαιτέρω υποβάθμισης (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψη 64).

100 Υπό το πρίσμα των στοιχείων αυτών, η έννοια «υποβάθμιση της κατάστασης» πρέπει να ερμηνεύεται με αναφορά τόσο σε ορισμένο ποιοτικό στοιχείο όσο και σε ορισμένη ουσία. Συνεπώς, η υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης ενός υδατικού συστήματος διατηρεί εξ ολοκλήρου την πρακτική αποτελεσματικότητά της, υπό την προϋπόθεση ότι καλύπτει οποιαδήποτε μεταβολή ικανή να διακυβεύσει την επίτευξη του κύριου σκοπού της οδηγίας 2000/60 (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψη 66).

101 Επιπλέον, όσον αφορά τα κριτήρια βάσει των οποίων μπορεί να διαπιστώνεται η υποβάθμιση της κατάστασης ενός υδατικού συστήματος, υπενθυμίζεται ότι από την όλη οικονομία του άρθρου 4 της οδηγίας 2000/60, και ιδίως από τις παραγράφους 6 και 7, προκύπτει ότι η έστω και σε μεταβατικό στάδιο υποβάθμιση της καταστάσεως υδατικού συστήματος επιτρέπεται μόνον υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Επομένως, το όριο πέραν του οποίου διαπιστώνεται παράβαση της υποχρέωσης πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης ενός υδατικού συστήματος πρέπει να είναι όσο το δυνατόν χαμηλότερο (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, σκέψη 67).

102 Όσον αφορά ειδικότερα τον προσδιορισμό της χημικής κατάστασης των συστημάτων υπόγειων υδάτων, από το σημείο 2.3.1 του παραρτήματος V της οδηγίας 2000/60 προκύπτει ότι κρίσιμες παράμετροι είναι η αγωγιμότητα των υδάτων και οι συγκεντρώσεις ρύπων. Ο πίνακας του σημείου 2.3.2 του εν λόγω παραρτήματος καθορίζει για κάθε μία από τις ως άνω παραμέτρους τα ποιοτικά στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να διαπιστωθεί αν η χημική κατάσταση ενός υδατικού συστήματος είναι «καλή» ή «κακή».

103 Αφενός, όσον αφορά τις συγκεντρώσεις ρύπων, ο προσδιορισμός αυτός στηρίζεται σε τρία ποιοτικά στοιχεία. Πρώτον, οι συγκεντρώσεις ρύπων δεν εμφανίζουν επιπτώσεις εισροής αλμυρού νερού ή άλλων υλών. Δεύτερον, οι συγκεντρώσεις αυτές δεν υπερβαίνουν τα πρότυπα ποιότητας που εφαρμόζονται βάσει άλλης σχετικής νομοθεσίας σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας 2000/60. Τρίτον και τελευταίον, οι συγκεντρώσεις ρύπων στα υπόγεια ύδατα δεν εμποδίζουν την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων του άρθρου 4 της οδηγίας για τα συνδεδεμένα επιφανειακά ύδατα, δεν συνεπάγονται σημαντική επιδείνωση της οικολογικής ή χημικής ποιότητας των συστημάτων αυτών, ούτε επιφέρουν σημαντική βλάβη των χερσαίων οικοσυστημάτων που εξαρτώνται άμεσα από το σύστημα υπογείων υδάτων.

104 Αφετέρου, όσον αφορά την αγωγιμότητα, οι μεταβολές της δεν υποδηλώνουν εισροή αλμυρού νερού ή άλλων υλών στο υπόγειο υδατικό σύστημα.

105 Κατά το μέτρο που το σημείο 2.3.2 του παραρτήματος V της οδηγίας 2000/60 παραπέμπει στα ποιοτικά πρότυπα που ισχύουν βάσει άλλης σχετικής νομοθεσίας σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας, επισημαίνεται ότι η διάταξη αυτή προβλέπει τη θέσπιση, από τον νομοθέτη της Ένωσης, ειδικών μέτρων για την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων, τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, κριτήρια αξιολόγησης της καλής χημικής κατάστασης των υδάτων αυτών, σύμφωνα με το σημείο 2.2 του παραρτήματος II και τα σημεία 2.3.2 και 2.4.5 του παραρτήματος V της ίδιας οδηγίας. Προς τούτο, ο νομοθέτης της Ένωσης εξέδωσε την οδηγία 2006/118.

106 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/118 προβλέπει ότι, για τους σκοπούς της αξιολόγησης της χημικής κατάστασης ενός συστήματος υπόγειων υδάτων, τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν, αφενός, τα ποιοτικά πρότυπα υπόγειων υδάτων που εμφαίνονται στο παράρτημα I της οδηγίας αυτής και, αφετέρου, τις ανώτερες αποδεκτές τιμές που ορίζονται από τα κράτη μέλη, σύμφωνα με το παράρτημα II της ίδιας οδηγίας, ιδίως για τους ρύπους για τους οποίους έχει διαπιστωθεί ότι συμβάλλουν στον χαρακτηρισμό των συστημάτων υπόγειων υδάτων ως απειλουμένων.

107 Κατά συνέπεια, τα ως άνω ποιοτικά πρότυπα και οι ως άνω ανώτερες αποδεκτές τιμές αποτελούν ποιοτικό στοιχείο κατά την έννοια του σημείου 2.3.2 του παραρτήματος V της οδηγίας 2000/60 το οποίο καθιστά δυνατή την αξιολόγηση μιας από τις καθοριστικές παραμέτρους για τον χαρακτηρισμό της κατάστασης συστήματος υπογείων υδάτων, ήτοι τις συγκεντρώσεις ρύπων.

108 Δεδομένου ότι, όπως υπενθυμίζεται στη σκέψη 100 της παρούσας απόφασης, η έννοια «υποβάθμιση της κατάστασης» πρέπει να ερμηνεύεται με αναφορά τόσο σε ορισμένο ποιοτικό στοιχείο όσο και σε ορισμένη ουσία και ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 101 της παρούσας απόφασης, το όριο πέραν του οποίου διαπιστώνεται παράβαση της υποχρέωσης πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης υδατικού συστήματος πρέπει να είναι όσο το δυνατόν χαμηλότερο, διαπιστώνεται ότι η μη τήρηση ενός από τα ποιοτικά στοιχεία του σημείου 2.3.2 του παραρτήματος V της οδηγίας 2000/60 συνιστά υποβάθμιση της χημικής κατάστασης του συγκεκριμένου συστήματος υπογείων υδάτων.

109 Ειδικότερα, η υπέρβαση, σε ένα σύστημα υπογείων υδάτων, ενός μόνον από τα ποιοτικά πρότυπα ή τις ανώτερες αποδεκτές τιμές, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/118, πρέπει να χαρακτηρίζεται ως παράβαση της υποχρέωσης πρόληψης της υποβάθμισης του συστήματος υπόγειων υδάτων.

110 Επιπλέον, για τους ίδιους λόγους με εκείνους που εκτίθενται στη σκέψη 108 της παρούσας απόφασης και υπό το πρίσμα, ιδίως, των εκτιμήσεων που υπενθυμίζονται στη σκέψη 97, συνιστά επίσης υποβάθμιση κάθε επακόλουθη αύξηση της συγκέντρωσης ορισμένου ρύπου η οποία, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/118 υπερβαίνει ήδη τα όρια ποιοτικού προτύπου ή ανώτερης αποδεκτής τιμής που έχει ορίσει το κράτος μέλος.

111 Εξάλλου, προκειμένου να δοθεί απάντηση στα ζητήματα που θέτει το αιτούν δικαστήριο σχετικά με τη λήψη υπόψη των μεταβολών της συγκέντρωσης ρύπων που διαπιστώθηκαν τοπικά για την εξακρίβωση της ύπαρξης υποβάθμισης της χημικής κατάστασης ορισμένου υδατικού συστήματος, επισημαίνεται ότι το σημείο 2.4 του παραρτήματος V της οδηγίας 2000/60 καθορίζει τα κύρια κριτήρια για την παρακολούθηση της χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων. Στο σημείο 2.4.5 του παραρτήματος αυτού, στο οποίο κάνει ρητή αναφορά το αιτούν δικαστήριο, περιλαμβάνονται απαιτήσεις σχετικά με την ερμηνεία και την παρουσίαση.

112 Μολονότι η διάταξη αυτή προβλέπει ότι ο χαρακτηρισμός της χημικής κατάστασης ορισμένου συστήματος υπογείων υδάτων ως «καλής» ή «κακής» πρέπει να γίνεται με τη συλλογή αποτελεσμάτων από τα διάφορα σημεία παρακολούθησης του υδατικού συστήματος, εντούτοις δεν προκύπτει από αυτήν ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί υποβάθμιση της κατάστασης, πρέπει να επηρεάζεται το σύστημα υπογείων υδάτων στο σύνολό του.

113 Ειδικότερα, από τον ρόλο και τη σημασία κάθε τόπου παρακολούθησης στο σύστημα παρακολούθησης της ποιότητας των υπογείων υδάτων το οποίο καθιερώνει η οδηγία 2000/60, ιδίως με το σημείο 2.4 του παραρτήματος V, προκύπτει ότι η μη τήρηση ενός ποιοτικού στοιχείου σε ένα μόνο σημείο παρακολούθησης αρκεί για να διαπιστωθεί η ύπαρξη υποβάθμισης της κατάστασης ορισμένου συστήματος υπογείων υδάτων, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

114 Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το σημείο 2.4 του παραρτήματος V της οδηγίας, η τοποθεσία των σημείων παρακολούθησης πρέπει να παρέχει δυνατότητα συνεκτικής και συνολικής εποπτείας της χημικής κατάστασης των υπογείων υδάτων σε κάθε λεκάνη απορροής ποταμού. Προς τούτο, η διάταξη αυτή προβλέπει διάφορα κριτήρια για την επιλογή των τόπων παρακολούθησης η οποία, όπως επιβεβαιώνει το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/118 πρέπει να οδηγεί στη συγκέντρωση αντιπροσωπευτικών δεδομένων.

115 Συνεπώς, η μη τήρηση ενός ποιοτικού στοιχείου σε ένα μόνο σημείο παρακολούθησης υποδηλώνει την ύπαρξη, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, σημείο i, της οδηγίας 2000/60, υποβάθμισης της χημικής κατάστασης σημαντικού τμήματος του συστήματος υπογείων υδάτων.

116 Επιπλέον, δεν αποκλείεται ασφαλώς να γίνει δεκτό ότι, παρά την υπέρβαση ποιοτικού προτύπου των υπόγειων υδάτων ή ανώτερης αποδεκτής τιμής σε ένα ή περισσότερα σημεία παρακολούθησης, ένα σύστημα υπόγειων υδάτων παρουσιάζει καλή χημική κατάσταση κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2006/118. Εντούτοις, στην περίπτωση αυτή, το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής επιτάσσει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν, σύμφωνα με το άρθρο 11 της οδηγίας 2000/60, τα μέτρα που είναι αναγκαία, για να προστατευθούν, στο τμήμα του συστήματος υπογείων υδάτων όπου σημειώθηκε η υπέρβαση, τα υδατικά οικοσυστήματα, τα χερσαία οικοσυστήματα και οι ανθρώπινες χρήσεις των υπογείων υδάτων.

117 Μεταξύ των μέτρων του άρθρου 11 της οδηγίας 2000/60 περιλαμβάνεται η θέσπιση προγραμμάτων για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 4 της οδηγίας αυτής.

118 Κατά συνέπεια, στην περίπτωση που ορισμένο ποιοτικό στοιχείο δεν τηρείται σε ένα μόνο σημείο παρακολούθησης ενός συστήματος υπογείων υδάτων, πρέπει να διαπιστώνεται υποβάθμιση της χημικής κατάστασης του συστήματος αυτού, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, σημείο i, της οδηγίας 2000/60.

119 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, σημείο i, της οδηγίας 2000/60 έχει την έννοια ότι πρέπει να θεωρείται υποβάθμιση της χημικής κατάστασης συστήματος υπογείων υδάτων, λόγω ορισμένου έργου, αφενός, η υπέρβαση τουλάχιστον ενός ποιοτικού προτύπου ή μίας ανώτερης αποδεκτής τιμής, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/118, και, αφετέρου, η προβλέψιμη αύξηση της συγκέντρωσης ενός ρύπου, στην περίπτωση που έχει ήδη σημειωθεί υπέρβαση του ορίου που έχει τεθεί για τον ρύπο αυτόν. Οι τιμές που μετρώνται σε κάθε σημείο παρακολούθησης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μεμονωμένα.

Επί του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος

120 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60, σε συνδυασμό με το άρθρο 19 ΣΕΕ και το άρθρο 288 ΣΛΕΕ, έχει την έννοια ότι τα μέλη του κοινού που επηρεάζονται από ένα έργο πρέπει να μπορούν να προβάλουν, ενώπιον των αρμόδιων εθνικών δικαστηρίων, την παράβαση των υποχρεώσεων πρόληψης της υποβάθμισης των υδατικών συστημάτων και βελτίωσης της κατάστασής τους.

121 Ως προς το ζήτημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, θα ήταν ασυμβίβαστο προς το δεσμευτικό αποτέλεσμα το οποίο αναγνωρίζεται στις οδηγίες από το άρθρο 288 ΣΛΕΕ να αποκλείεται καταρχήν η δυνατότητα των ενδιαφερομένων να επικαλεστούν τις υποχρεώσεις που επιβάλλει μια οδηγία (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland κ.λπ., C-197/18, EU:C:2019:824, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

122 Ειδικότερα, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο νομοθέτης της Ένωσης υποχρεώνει τα κράτη μέλη, μέσω οδηγιών, να υιοθετήσουν συγκεκριμένη συμπεριφορά, η πρακτική αποτελεσματικότητα της πράξεως αυτής θα εξασθενούσε αν δεν επιτρεπόταν στους ιδιώτες να την επικαλεστούν ενώπιον των δικαστηρίων και στα εθνικά δικαστήρια να τη λάβουν υπόψη ως στοιχείο του δικαίου της Ένωσης, προκειμένου να διαπιστώσουν αν, εντός των ορίων της ευχέρειας που του αναγνωρίζεται ως προς τον τύπο και τα μέσα για την εφαρμογή της εν λόγω πράξεως, ο εθνικός νομοθέτης παρέμεινε εντός των ορίων του περιθωρίου εκτιμήσεως που αυτή χαράσσει (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland κ.λπ., C-197/18, EU:C:2019:824, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

123 Το Δικαστήριο έκρινε ότι, ως εκ τούτου, τουλάχιστον τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που θίγονται άμεσα από παράβαση διατάξεων οδηγίας στον τομέα του περιβάλλοντος πρέπει να μπορούν να απαιτούν από τις αρμόδιες αρχές, εν ανάγκη προσφεύγοντας στα αρμόδια δικαστήρια, τη συμμόρφωσή τους με τις σχετικές υποχρεώσεις (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland κ.λπ., C-197/18, EU:C:2019:824, σκέψη 32).

124 Ως προς το ζήτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στο πλαίσιο της προσφυγής τους, ορισμένοι από τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι το επίμαχο έργο ενδέχεται να υποβαθμίσει την κατάσταση του συστήματος υπογείων υδάτων το οποίο τροφοδοτεί τα ιδιωτικά φρέατα από τα οποία αντλούν πόσιμο νερό. Αντιθέτως, ούτε από τις πληροφορίες που περιέχονται στην απόφαση περί παραπομπής ούτε από τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο μπορεί να συναχθεί η σημασία για τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης των συστημάτων επιφανειακών υδάτων που ενδέχεται επίσης να επηρεαστούν από το επίμαχο έργο. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν προκύπτει ότι οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης μπορεί να θίγονται από τυχόν παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2000/60 και, επομένως, η εκ μέρους του Δικαστηρίου εξέταση θα περιοριστεί στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, το οποίο αφορά τα υπόγεια ύδατα.

125 Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν πρόσωπα όπως οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης θίγονται άμεσα από παράβαση των υποχρεώσεων που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2000/60, πρέπει να εξεταστούν ο σκοπός της οδηγίας αυτής καθώς και το περιεχόμενο της συγκεκριμένης διάταξης της οποίας η ορθή εφαρμογή ζητείται ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου (πρβλ. απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland κ.λπ., C-197/18, EU:C:2019:824, σκέψη 35).

126 Ως προς το ζήτημα αυτό, από τη σκέψη 71 της παρούσας απόφασης προκύπτει ότι ο γενικός σκοπός της οδηγίας 2000/60 συνίσταται στην επίτευξη, μέσω συντονισμένης δράσης, της «καλής κατάστασης» όλων των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων εντός της Ένωσης στον χρονικό ορίζοντα του έτους 2015. Τόσο η υποχρέωση βελτίωσης όσο και υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων αποσκοπούν στην υλοποίηση του ποιοτικού αυτού σκοπού.

127 Όπως προκύπτει από το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 2000/60, ο σκοπός αυτός συμβάλλει, όσον αφορά ειδικά τα υπόγεια ύδατα, στην εξασφάλιση επαρκούς παροχής υπόγειου νερού καλής ποιότητας που απαιτείται για τη βιώσιμη, ισόρροπη και δίκαιη χρήση ύδατος.

128 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η οδηγία 2000/60, με τον γενικό σκοπό της και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται προς επίτευξή του στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, επιδιώκει επίσης τον ειδικό σκοπό της προστασίας των υπογείων υδάτων ως πόρων για ανθρώπινη χρήση.

129 Η ερμηνεία αυτή των σκοπών της οδηγίας 2000/60 επιβεβαιώνεται από το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο δ′, και δεύτερο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, σημείο 33.

130 Από το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο δ′, και δεύτερο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, προκύπτει ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο που θεσπίζεται με την οδηγία έχει σκοπό να διασφαλίζει την προοδευτική σημαντική μείωση της ρύπανσης των υπογείων υδάτων και να αποτρέπει την περαιτέρω μόλυνσή τους. Σύμφωνα με το άρθρο 2, σημείο 33, η ρύπανση των υδάτων προκύπτει από την εισαγωγή σε αυτά ουσιών που μπορούν να είναι επιζήμιες για την υγεία του ανθρώπου ή για την ποιότητα των υδατικών οικοσυστημάτων, με αποτέλεσμα να παρεμποδίζονται η ψυχαγωγική λειτουργία καθώς και οι άλλες νόμιμες χρήσεις του περιβάλλοντος και, ειδικότερα, των υδάτων.

131 Συνεπώς, από το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο δ′, και δεύτερο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 2000/60, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, σημείο 33, προκύπτει ότι η μείωση και η πρόληψη της ρύπανσης έχουν, μεταξύ άλλων, σκοπό να καταστήσουν δυνατή τη νόμιμη χρήση των υπογείων υδάτων.

132 Όποιος έχει το δικαίωμα άντλησης και χρήσης υπόγειων υδάτων προβαίνει σε τέτοια νόμιμη χρήση. Συνεπώς, θίγεται άμεσα από την παράβαση των υποχρεώσεων βελτίωσης και πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των συστημάτων υπογείων υδάτων που τροφοδοτούν την υδροληψία του, δεδομένου ότι η παράβαση αυτή μπορεί να παρακωλύσει την εκμετάλλευσή της (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland κ.λπ., C-197/18, EU:C:2019:824, σκέψεις 40 και 42).

133 Λαμβανομένης υπόψη της πολυμορφίας των χρήσεων των υπόγειων υδάτων κατά το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, καθώς και το άρθρο 2, σημείο 33, της οδηγίας 2000/60, το γεγονός ότι η υπέρβαση ενός ποιοτικού προτύπου ή μίας ανώτερης αποδεκτής τιμής, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/118, δεν θέτει αφ' εαυτής σε κίνδυνο την υγεία των προσώπων που επιθυμούν να ασκήσουν προσφυγή δεν μπορεί να αναιρέσει το συμπέρασμα αυτό (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland κ.λπ., C-197/18, EU:C:2019:824, σκέψη 41).

134 Κατά συνέπεια, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, στο μέτρο που προβαίνουν σε νόμιμη χρήση των επίμαχων υπόγειων υδάτων, θίγονται άμεσα από την παράβαση των υποχρεώσεων αυτών.

135 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β′, και δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, καθώς και το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2000/60, σε συνδυασμό με το άρθρο 19 ΣΕΕ και το άρθρο 288 ΣΛΕΕ, έχουν την έννοια ότι τα μέλη του κοινού που επηρεάζονται από ένα έργο πρέπει να μπορούν να προβάλουν, ενώπιον των αρμόδιων εθνικών δικαστηρίων, την παράβαση των υποχρεώσεων πρόληψης της υποβάθμισης των υδατικών συστημάτων και βελτίωσης της κατάστασής τους, εάν θίγονται άμεσα από την παράβαση αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

136 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση που διαδικαστική πλημμέλεια απόφασης για την αδειοδότηση έργου δεν είναι ικανή να μεταβάλει το περιεχόμενο της απόφασης, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι προσφυγή με αίτημα να ακυρωθεί η απόφαση αυτή είναι παραδεκτή μόνον αν η επίμαχη πλημμέλεια στέρησε από τον προσφεύγοντα το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της ως άνω οδηγίας.**

2) **Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 4 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, δεν επιτρέπεται να προβλέπεται ότι ο έλεγχος από την αρμόδια αρχή της τήρησης των προβλεπόμενων στη διάταξη αυτή υποχρεώσεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η πρόληψη της υποβάθμισης της κατάστασης των συστημάτων επιφανειακών και υπόγειων υδάτων τα οποία επηρεάζονται από ορισμένο έργο, θα μπορεί να διενεργείται μόνο μετά την αδειοδότηση του έργου.**

   Το άρθρο 6 της οδηγίας 2011/92 έχει την έννοια ότι οι πληροφορίες που πρέπει να τίθενται στη διάθεση του κοινού κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αδειοδότησης ενός έργου πρέπει να περιλαμβάνουν τα αναγκαία στοιχεία για την εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου επί των υδάτων, με βάση τα κριτήρια και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60.

3) **Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, σημείο i, της οδηγίας 2000/60 έχει την έννοια ότι πρέπει να θεωρείται υποβάθμιση της χημικής κατάστασης συστήματος υπογείων υδάτων, λόγω ορισμένου έργου, αφενός, η υπέρβαση τουλάχιστον ενός ποιοτικού προτύπου ή μίας ανώτερης αποδεκτής τιμής, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/118/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση, και, αφετέρου, η προβλέψιμη αύξηση της συγκέντρωσης ενός ρύπου, στην περίπτωση που έχει ήδη σημειωθεί υπέρβαση του ορίου που έχει τεθεί για τον ρύπο αυτόν. Οι τιμές που μετρώνται σε κάθε σημείο παρακολούθησης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μεμονωμένα.**

4) **Το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β′, και δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, καθώς και το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2000/60, σε συνδυασμό με το άρθρο 19 ΣΕΕ και το άρθρο 288 ΣΛΕΕ, έχουν την έννοια ότι τα μέλη του κοινού που επηρεάζονται από ένα έργο πρέπει να μπορούν να προβάλουν, ενώπιον των αρμόδιων εθνικών δικαστηρίων, την παράβαση των υποχρεώσεων πρόληψης της υποβάθμισης των υδατικών συστημάτων και βελτίωσης της κατάστασής τους, εάν θίγονται άμεσα από την παράβαση αυτή.**

(υπογραφές)